

T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

YENİDEN YAPILANMA BAĞLAMINDA
TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE METİN ÇALIŞMALARI

KAMER EĞİLMEZ
2501040354

Tez Danışmanı : Prof. Dr. Tülin Polat

İstanbul 2007

ÖNSÖZ

Bilgi Çağı olarak adlandırılan 21. yüzyılda artık bilgiye ulaşmak değil, onu işlemek, yaşamla ilişkilendirerek, gerekli zamanlarda kullanmak önem kazanmıştır. Bu çağa ayak uydurabilmek için bireyler olarak edilgen, pasif ve ezberci yönlerimizden sıyrılıp etkin, sosyal, üretken ve yaratıcı yönlerimizi geliştirmemiz bir zorunluluk halini almıştır. Ancak bunu başarabilen bireyleri yetiştiren toplumlar ayakta kalmayı ve ilerlemeyi başarabilmektedir. Bunu yapabilmek için en temel yol ise eğitim sisteminin bu yönde yapılanmasından geçmektedir.

Türkçe öğretimi, çağın anahtar olgusu iletişimin geliştiği, yön bulduğu ve kişinin toplumsallaşabilmesi için gereken pek çok özelliğin kazanıldığı en güçlü alandır. Bireyin yorum yapabilmesi, karşısındakini anlayabilmesi ve kendini ifade edebilmesi için anadiline yeterince hakim olması gerekmektedir. Bugün yaşanan iletişim sorunları büyük ölçüde Türkçe öğretiminde hedeflenen amaçlara ulaşılamamasından kaynaklanmaktadır. Öyleyse eğitimde amaç belirleme ve doğru yöntemler kullanma gelinmek istenen yere ulaşmanın önemli uğraklarıdır. Bugün Türkçe öğretiminde amaç, okuma kültürü oluşmuş, anlayan, yorumlayan, düşünen, sorgulayan, yaratıcı, yenilikçi, üretken ve iletişim becerileri gelişkin bireyler yetiştirmektir.

2005–2006 öğretim yılında ilköğretim birinci kademe, 2006–2007 öğretim yılında ilköğretim ikinci kademe aşamalı olarak uygulamaya konulan Öğrenci Merkezli yapılandırılan Türk eğitim sisteminin, Türkçe öğretimine yansımaları metin çalışmaları bazında incelenmiş; olumlu ve olumsuz yönde eleştirilerde bulunulmuş ve ilköğretim birinci ve ikinci kademeye yönelik alternatif metin çalışmaları geliştirilmiştir.

Yapılan bu çalışmanın amacı, yeni yaklaşımı incelemek ve kuramsal boyutuyla uygulama boyutunun örtüşüp örtüşmediğine dikkat çekmektir.

Çalışmam süresince öneri ve görüşleriyle ufkumu açan ve her aşamada desteğini hissettiğim değerli hocam Prof. Dr. Tülin Polat'a, çalışmamın en zor süreçlerinde yanımda olan eşim Eren Eğilmez'e ve çeşitli şekillerde emeği geçen tüm hocalarıma ve dostlara teşekkürü borç bilirim.

ÖZ

Bu çalışma Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 2005–2006 Eğitim-Öğretim yılından itibaren ilköğretim birinci kademedede, ardından 2006–2007 Eğitim Öğretim yılından itibaren de ilköğretim ikinci kademedede uygulamaya sokulan Öğrenci Merkezli Eğitim Modeli ve bu bağlamda Türkçe derslerinde yapılan değişiklik ve düzenlemelerin eğitim sistemimize yansımalarını saptamak, olanaklarını ve sınırlılıklarını gözler önüne sermek amacını taşımaktadır.

Çalışmamızın merkezinde eğitim olgusu olduğundan eğitimin tanımı, işlevi, eğitimde amaç ve yöntemin gerekliliği ve önemi üzerinde durulmuştur. Çalışmanın çıkış noktasını Yeniden Yapılanmanın yönlendirici ilkesi olan Öğrenci Merkezli Eğitim Modeli oluşturmaktadır. Tam Öğrenme, Çoklu Zeka, Oluşturmacılık gibi Öğrenci Merkezli Eğitim Kuramları tanıtılmış ve bu kuramların Türkçe öğretim programlarına metin çalışmaları bağlamında ne derece yansıtılıp yansıtılmadığı irdelenmiştir. Bunu saptamak amacıyla ilköğretim birinci ve ikinci kademe Türkçe ders kitapları incelenmiş, modelin pratikte hayata bulup bulmadığına bakılmıştır.

Çalışmanın sonunda Yeniden Yapılandırılan Türkçe ders kitaplarında yer alan metin çalışmaları incelenmiş olumlu yönleri örneklerle vurgulanmış ve eksik yönlerine dikkat çekilmiştir; ders kitaplarından seçilen metinler üzerinde yeni metin çalışmaları uygulanmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is to discuss the Student Centred Educational Model introduced and applied by the Ministry of Education at primary and secondary levels in 2005 – 2006 and 2006-2007 Education and Teaching Semesters respectively, and to determine reflections, possibilities and limits of changes and reconstruction of Turkish Lessons to our educational system.

Since the education as an aspect forms the centre of the study, description and use of education, aim in education, necessity and importance of methodology are superimposed.

Student Centred Educational Model which is the directing principle of Reconstruction forms the starting point of the study. Theories of Student Centred Education like Mastery Learning, Multiple Intelligences, Constructivism are introduced and extend of their involvement in Text Studies in Turkish Education Programs are examined. Turkish Lessons Books of Primary and secondary levels are examined and practical application of the model is analyzed.

At the end of the study, texts in the Reorganised Turkish Lecture Books are examined, positive points are superimposed by examples and incomplete parts are brought into the attention; new text studies are applied on the selected texts from the lecture books.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
ÖZ	iii
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
GİRİŞ	1
1. GENEL ÇİZGİLERİYLE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ	
1.1. Eğitimde Amaç	3-15
1.1.1. Eğitimin Genel Amaçları.....	4
1.1.2. Türkçe Eğitiminin Genel Amaçları.....	10
1.1.3. Türkçe Öğretiminin Amaçları.....	12
1.2. Eğitimde Yöntem	15-19
1.2.1. Eğitimde Amaç Yöntem İlişkisi.....	16
1.2.2. Türkçe Öğretiminde Yöntem.....	17
2. 2004-2005 YENİDEN YAPILANMASI VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ	
2.1. Yeniden Yapılanmanın Dayandığı Gerekçeler.....	22-27
2.2. Yeniden Yapılanmada Yönlendirici İlke Olarak Öğrenci Merkezlilik.....	27-33
2.3. Yeniden Yapılanmanın Kuramsal Temelleri.....	33-48
2.3.1 Tam Öğrenme.....	33
2.3.2. Çoklu Zeka Kuramı.....	35
2.3.3 Oluşturmacılık- Yapılandırmacılık.....	41

3. TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA METİN İŞLEME SÜREÇLERİ DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

3.1. İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Metin	
Çalışmaları.....	49-71
3.1.1. Değerlendirme.....	49
3.1.1.1. Olanaklar.....	50
3.1.1.2. Sınırlılıklar.....	60
3.1.2. Öneri Örnekleri.....	61
3.2. . İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Metin	
Çalışmaları.....	72-79
3.2.1. Değerlendirme.....	72
3.2.1.1. Olanaklar.....	72
3.2.1.2. Sınırlılıklar.....	79
3.2.2. Öneri Örnekleri.....	79
SONUÇ.....	89
KAYNAKÇA.....	92

GİRİŞ

Dünya, hızlı bir biçimde değişmekte ve tüm toplumlar bu değişim çemberine bir yerinden eklenmeye çalışmaktadır. Değişimler beraberinde pek çok beceriyi ve değeri getirmekte, tüm bunlar bireylere eğitim yoluyla kazandırılmaktadır. Toplumlar için bireylerini günün koşullarına uyum sağlayabilecek yetilerle donatmak bir zorunluluktur. Bu nedenle toplumlar zaman zaman eğitim sistemlerini, çağın ihtiyaçlarına göre yeniden konumlandırırlar.

Türk eğitim sistemine baktığımızda, uzun süredir sorun yumağı içinde boğuştuğu görülmektedir. Farklı kesimler tarafından, farklı başlıklar altında dillendirilse de en temel eksiklikler eğitim sistemimizin ezberci olduğu ve öğrenilen bilgilerin yaşamımıza pratikte katkı sağlamaktan yoksun kaldığı yönündedir. Bu aksaklığın temel nedenlerine indiğimizde, eğitim sistemimizin amaç ve yöntem ilişkisinden öзде yoksun bırakıldığı göze çarpmaktadır. “Nasıl bir insan yetiştiriyoruz?” sorusunun altındaki boşluklar doldurulamadığı sürece bu sıkıntıların devam edeceği kuşkusuzdur. Bunun yanında Türkçe öğretimine göz atacak olursak aynı aksaklıkların eğitim sistemimizin tüm disiplinlerinde olduğu gibi Türkçe öğretimi alanında da yaşandığı görülmektedir. Anadili eğitiminin hayat zincirinin en önemli halkası olduğu düşünülduğünde anadil eğitimi konusunda ülkemizde ciddi sıkıntılar yaşandığını söyleyebiliriz. Anadil, kişinin kendisiyle ve çevresiyle ilişkilerini düzenleyen en önemli araçtır. Kişinin anadil becerileri hayata uyumunu ve iletişimini doğrudan etkiler. Genel anlamda toplumumuza baktığımızda Türkçe öğretimi için istenen, belirlenen hedeflere henüz ulaşamadığımızı açıkça görebilmekteyiz. Çalışmamızın çıkış noktasını şunlar oluşturmaktadır:

- Eğitimin tanımı ve işlevleri,
- Eğitimde amaç- yöntem ilişkisi ve önemi
- Eğitim sistemimizde Yeniden Yapılanmanın gerekçeleri
- Eğitim sistemimizde Yeniden Yapılanma ve Öğrenci Merkezli Eğitim
- Öğrenci Merkezli eğitim kuramları

Yeniden yapılanma bağlamında Türkçe öğretiminde metin çalışmalarına dair gözlemler, değerlendirmeler ve öneriler

Çalışmamızın birinci bölümünde; eğitimin farklı eğitimbilimciler tarafından yapılan tanımlarına yer verilerek, eğitimin de tıpkı insan gibi gelişerek ve kendini yenileyerek devamlılığını sağlayabildiğine dikkat çekildi. İnsan için amaç belirlemenin gerekliliğinden hareketle, eğitimde amaç ve yöntem ilişkisi ve bu iki kavramın toplumsal gelişim ve ilerleme açısından önemi üzerinde duruldu.

Çalışmamızın ikinci bölümünde; Türk Eğitim Sistemi'nde yeniden yapılanmaya neden oluşturan aksaklıklar belirtildi ve Öğrenci Merkezli Eğitim Modeli hakkında bilgi verildi. Bu yapılırken Öğrenci Merkezli Eğitim kuramlarından Tam Öğrenme, Çoklu Zekâ ve Oluşturmacılık Kuramları da tanıtılarak, Öğrenci Merkezli anlayışın Türkçe Öğretimi'ne ne gibi yenilikler ve düzenlemeler getireceği konusu tartışıldı.

Çalışmamızın son bölümünde; Yenilen Yapılanma bağlamında hazırlanan Türkçe ders ve öğrenci çalışma kitaplarından bazıları incelenerek, yapılan metin çalışmaları hakkında değerlendirmeler geliştirildi. Burada amacımız teori ve pratik arasındaki uyuma ya da uyumsuzluğa dikkat çekebilmektir. Yapılan incelemeler sonucunda bu modelin pek çok olumlu yönü olduğu ve bu olumlulukların Türk eğitim sistemine ve özelinde Türkçe öğretimine olumlu katkılar sunabileceği ve onu geliştirebileceği görüşüne varıldı. Yalnız her değişimde olabileceği gibi bunda da birtakım aksaklıklar ve uygulama eksikliklerine rastlandı. Tüm bu olanak ve sınırlılıklar son bölümde örnekleriyle belirtildi ve öneri niteliğinde yine Milli Eğitim Bakanlığı onaylı ders kitaplarından seçilmiş metinler üzerinde ilköğretim birinci ve ikinci kademe olmak üzere iki metin çalışması örneği hazırlandı.

1. GENEL ÇİZGİLERİYLE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

1.1. Eğitimde Amaç

Sözlük tanımıyla amaç, ulaşılmak istenen sonuç, varılmak istenen hedefdir.¹ Hayatı ancak varılacak hedefler ile anlamlandırabilen insan için ise amaç belirleme, doğasının bir parçasıdır. İnsanın geçmişini bilmesi kadar, geleceğini bilmesi de davranışları üzerinde etkilidir. Amacını belirleyen birey, belirlediği amaçlara uygun öngörüler geliştirerek davranışlarını yönlendirebilir ve hayatındaki belirsizliklerin üstesinden gelerek gücünü boşa harcamamış olur. Amaç belirlemenin belli ölçüt ve ilkeleri vardır. Bu ölçütlere ve ilkelere ise ancak eğitimle ulaşılabilir.

Dünya hızlı bir değişim ve dönüşüm geçirmektedir. Bu süreçte, geleneksel değerlerin ve ilkelerin yerini hızla, küresel olduğu sıkça vurgulanan, yeni değerler almaktadır. Bu dönüşüm sürecinde de toplumların ilerleme, ekonomik ve sosyal refah oluşturma istekleri evrensel bir amaç olmaya devam etmektedir. Kod adı değişim olan bu sürecin beraberinde getirdiği sosyal buhran ve çalkantılar, çözüm bekleyen sorunlar olarak kendini göstermektedir. Doğru amaç ve yöntemler belirlendiği ve kullanıldığı takdirde hem kişilerin hem de toplumların başarıya ulaşmasında önemli bir araç olan eğitim aynı zamanda bu dönüşüm sürecinin getirdiği sorunların çözümünde de insanlığa kılavuzluk edecek tek araçtır.

Toplumların büyük gemiler olduğu düşünülürse varılmak istenen liman amaçtır. Bunun için geminin kaptanlarının o gemideki yolcu sayısını, yakıtını ve imkânlarını göz önünde bulundurarak kendi gerçeklerini aşmayan bir rota belirlemesi gerekmektedir. Gerçekçi amaçlar belirleyebilmenin ön koşulu kişinin kendisinin ve çevresinin farkında olmasıdır. Amacın doğru belirlenmesi için ölçülebilir ve ulaşılabilir olması, anlamlı bir sonuç ifade etmesi ve zaman sınırının olması gerekir. Çünkü amaç, belirli bir zaman içinde ulaşılmak istenen noktayı ya da düzeyi belirtir. Aynı şekilde toplumsal amaçlar da o toplumun gerçeklikleri, potansiyeli, insan niteliği, toplumsal, ekonomik ve politik dinamikleri dikkate alınarak belirlenir. Bu

¹Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük (Çevirim içi), <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF4376734BED947CDE&Kelime=ama%c3%a7>, 12.05.2007

şekilde, toplumsal gerçeklerden hareketle saptanan amaçlar soyut, ulaşılmaz hedefler değil somut karşılığı olan hedefler halini alırlar.

Somut hedefler ile hayatını anlamlı kıldığı belirtilen insanın, düşüncede ve eylemde toplumsal gelişmenin sistematik bilgisini edinip geliştirebilmesi için, bir aktarma ve dönüştürme aracına ihtiyacı vardır. Bu araç eğitimidir. Amaç belirleme ve planlama ise eğitimde en önemli koşuldur.

1.1. 1. Eğitimin Genel Amaçları

Öznesi insan olan eğitimin tanımı toplumsal tarihin evreleri ile uyumlu bir içerik geçmişine sahiptir. Eğitimin tanımındaki bu tarihsel geçişe İnal şu ifadeler ile dikkat çekmektedir:

“Eğitim, çok çeşitli açılardan tanımlanan bir kavram olmuştur. Yapılan tanımlamalar, İlkçağ gibi eski dönemlerde, genellikle soyut ve pedagojik bir bakış açısıyla sınırla kalmış; ne ki, toplumsal mücadeleler ile sarsılan modern dönemlerde ise, toplumsal ve siyasal koşullar, eğitim kavramının tanımlanmasında belirleyici olmuştur. Eğitimi bilinç, yeti, haz, zihin gibi daha çok felsefi ve psikolojik alana denk düşen kavramlarla tanımlamalar, daha sonra yerini toplumsallaşma, kültürlenme, ideoloji, siyasal iktidar ve toplumsal sınıf gibi kavramların kullanıldığı ve tarihsel ve toplumsal bağlamı dikkate alan tanımlara bırakmıştır.”²

İnsan varlığını sürekli kılabilmek için gelişimini de sürekli kılmak zorunda kalmıştır. İnsan, doğaya uyum sağlayarak tür olarak hayatta kalmak ve sosyal koşullara uyum göstererek de sosyal varlık olarak hayatta kalmak için amaçlar belirlemiş ve yöntemler geliştirmiştir. İnsan, varlığını, bu belirlediği amaçları ve geliştirdiği yöntemleri belli bir bütünsellik ve düzen içinde gelecek nesillere aktarmayı başardığı için sürekli kılabilmiştir. Bu başarıyı sağlayan araç eğitimidir. Diğer bir ifadeyle; binlerce yıllık insanlık deneyimi, bilgisi ve zenginliği kuşaktan

² Kemal İnal, **Eğitim ve İktidar Türkiye’deki Ders Kitaplarında Demokratik ve Milliyetçi Değerler**, Ütopya Yayınları, Ankara, 2004, s. 35

kuşağa eğitim yoluyla aktarılmakta ve bu yolla insanlık tarihi gelişimini ve devamını sağlayabilmektedir.

Eğitim, kişinin doğumundan ölümüne kadar giden süreçte hep iç içe olduğu, beraberinde sosyal, kültürel ve politik boyutları da taşıyan geniş bir olgudur. Felsefenin tartışma alanından bilimin tartışma alanına yansıyan tanımlar en az felsefi alandaki tartışmalara kadar çeşitlidir³. Bu bakımdan eğitimin tanımının yapılması oldukça zordur. En geniş anlamıyla eğitim; bireyin kişiliğinin gelişmesine yardım eden, toplumsallaşabilmesi ve hayata uyum sağlayabilmesi için gerekli bilgi, beceri ve davranışları edinmesini sağlayan, bireyin davranışlarında meydana gelen istendik davranış değişikliğidir.⁴

Toplumlar genç kuşakları toplum üyeliğine dönüştürme işini rastlantıya bırakmazlar, bu nedenledir ki her toplum ve o topluma hakim olan ideoloji, kendi eğitim sistemini oluşturur. Ozankaya'ya göre eğitim, “toplumun genç üyelerinin var olan kültüre yetişkin üyelerce bilinçli, amaçlı ve düzenli biçimde hazırlanması sürecidir.”⁵ Çünkü sistemin devamı ve başarısı buna bağlıdır.

Her düşünür ve eğitimbilimci nazarında eğitimin tanımı yapılırken farklı işlevleri ön plana çıkarılmıştır. Ancak yine neredeyse tüm tanımlarda göze çarpan ortak öğeler bulunmaktadır. Bu tanımlara göre eğitimin öğeleri; toplumda var olan kültürü aktarmada, benimsetmede, geliştirmede araç olması ve bireyde yeni bir davranış meydana getirmesi, varolanı da değiştirmesidir. Demirel, eğitimin işlevlerini şöyle sıralamaktadır:

“a- Bireyin içinde yaşadığı toplumun bir üyesi olmasını sağlamaktadır.

b- Ekonomik ve toplumsal kalkınmanın temeli olan nitelikli insan gücü ihtiyacını yetiştiren itici güçtür.

³ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, **Öğrenci Merkezli Uygulama Modeli**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2004, ss. 7-8

⁴ Gülbahar Gül, “Birey Toplum Eğitim ve Öğretmen”, **Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi**, sy:1, 2004, ss. 227-229

⁵ Özer Ozankaya, **Toplumbilim Terimleri Sözlüğü**, Savaş Yayınları, Ankara, 1984, s. 45

- c- Bireyin yetenekleri ve kabiliyetleri ölçüsünde kendini yetiştirme amacıyla nihan amaç olan bireyin kendini gerçekteşmesinde etkili bir araçtır.
- d- Ortak değerleri, inançları, kültürü, siyasi rejimi benimseyen vatandaşlar yetiştirerek toplumun devamlılığını sağlamada vazgeçilmez bir araçtır.”⁶

Eğitimin tanımlanan işlevlerine bakıldığında, yalnızca bireysel ve toplumsal boyutunun değil aynı zamanda ekonomik ve siyasal boyutlarının da olduğu anlaşılmaktadır. Bir yandan bireysel olarak kendini geliştiren kişi diğer yandan ekonomik ve siyasal yapının içinde toplumsallaşmaktadır. Birey- toplum - eğitim ilişkisini Durkheim şöyle açıklıyor:

“Her toplum eğitim sistemini bir ortam olarak koşullandırır. Her eğitim sistemi toplumun gereksinimlerine cevap verir ve toplumun bir anlatımı olur. Diğer yandan toplum, eğitim sisteminin amacı ve hedefidir. Toplumun yapısı eğitim sisteminin yapısını belirleyen bir nedendir; ama buna karşılık eğitim sisteminin amacı bireyi topluluğa bağlamak, bireyin toplumu, saygısının ve bağlılığının bir hedefi olarak seçmesini sağlamaktadır.”⁷

Her toplumun kendi yapısına ve milli hedefine uygun bir eğitim politikası olmalıdır. Mustafa Kemal Atatürk, bu düşünceyi şöyle özetlemiştir: “Türk Milleti’ne gideceği yolu gösterirken, dünyanın her türlü biliminden, buluşlarından, ilerlemelerinden yararlanılacaktır; ancak temel kendi içimizden çıkarılmalıdır”.⁸ Türk eğitiminin genel amaçlarının da bu çerçeveye dayandırılması gerekir. Türk eğitiminin genel amaçlarını bu bağlamda ele alacak olursak şöyle bir yönelimler dizgesi görürüz:

⁶ Özcan Demirel, **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Usem Yayınları, No: 10, 1993, s.36

⁷ Raymond Aron, **Toplumbilim Düşüncesinde Ana Akımlar: Pareto, Weber, Durkheim**, Ankara, 1973, s. 218. Aktaran İsmail Doğan, “Eğitim Sosyolojisinin Türkiye’deki Serüveni üzerine Bir Değerlendirme”, (Çevirim içi), http://education.ankara.edu.tr/~idogan/toplum.htm#_ftn4, 18.07.2007

⁸ Mehmet Kayıran, “Atatürkçü Düşünce Işığında Çağdaş Eğitim”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, sy 42, c: XIV, Kasım 1998, Türkiye Cumhuriyeti’nin 75. Yılı Özel Sayısı, (Çevirim içi), <http://www.atam.gov.tr/index.php?Page=DergiIcerik&IcerikNo=378>, 22.06.2007

“Millî Eğitimin genel amacı, Türk Milleti’nin bütün fertlerini;

1. Atatürk ilke ve inkılâplarına ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti’ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;”⁹

Yukarıda belirtilen genel amaçlara uygun bireyler yetiştirmek Türk milli eğitiminin genel amacıdır. Bununla birlikte Türk eğitim sistemi aynı zamanda eğitim aracılığıyla eğitimde laiklik temelinde; güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevî değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışır. Bunu din, dil, ırk farkı gözetmeden, fırsat eşitliğini temel hedefe alarak yapmak Türk milli eğitiminin temel ilkeleridir.

Dünyanın ve dünya değerlerinin sürekli değişmesine paralel olarak eğitimin amacı toplumdan topluma ve aynı toplumda zaman içinde farklılaşmasına rağmen

⁹T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim programı ve Kılavuzu (6,7,8. Sınıflar) (Taslak Basım)**, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2005, s.1

temelde her eğitim sistemi aynı temel amaca göre konumlandırılır: Bireyi hayata hazırlamak ve toplumsal dönüşümü gerçekleştirmek.

“Eğitimin işlevi, toplumun amacı doğrultusunda yönelim bulur. Yani toplumun amacına göre, eğitimin işlevi de değişiklik gösterir. Çeşitli toplumların farklı amaçlarına göre işlevler de bu amaçlara göre biçimlenir. Ancak, her toplumda değişiklik göstermeyen, bütün toplumlar için geçerli olan eğitimin temel işlevleri vardır. Buna göre, eğitim sistemi organize ya da reorganize edilirken başlangıç noktası önce amaç, sonra işlev olmaktadır.¹⁰

Eğitimin amacı, sorunlara çözüm bulan ve sorunlarını olumlu yönde yönlendirebilen kişiler yetiştirmek bireyi hem kendisi hem de toplum için değer yaratacak düzeye getirmek olmalıdır.

“Eğitim üzerinde düşünürken, onun canlı bir organizma gibi büyüyüp gelişme niteliği taşıdığını unutmamalıyız. Eğitimin değişmez verileri bulunmakla birlikte, sürekli gelişmekte ve yeni isteklerle yeni koşullara uymaktadır.”¹¹ Bilim ve teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte, bilinenlerin yeni nesillere aktarılması olarak görülen eğitimin yetersizliği ve insanların çocukluklarında öğrendikleri bilginin hayatlarının geri kalan kısmını karşılamadığı gibi görüşler ileri sürülmeye başlanmıştır. “Artık insanların gençliklerinde öğrendikleri şeyleri onların yaşamları boyunca kullanmaları savı geçersiz hâle gelmiştir.”¹² Bu yüzden verilecek olan eğitim insanların olabilecek yeni koşullara hazırlıklı olmalarını sağlamalıdır. Eğitimin kendi içindeki tarihsel yolculuğuna göz atıldığında eğitimbilimcilerin eğitimi geçirdiği değişiklik ve gelişmeler ekseninde geleneksel anlamda eğitim ve çağdaş anlamda eğitim biçiminde yeniden tanımladıkları görülmektedir.

“1. Geleneksel anlamda eğitim, ulusal varlığın sosyoekonomik ve özellikle kültürel açıdan devamını sağlayan bir araç olarak kabul edile gelmiştir. Başka bir deyimle,

¹⁰ Vahap Sağ, “Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine”, C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi, Mayıs 2003, c.27, No:1, ss. 11–25, (Çevirim içi), www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/79.pdf, 18.08.2007

¹¹ W.D. Lester Smith, **Çağdaş Eğitim**, Çev. Nurettin Özyörük, İstanbul, 1967, s. 5.

¹² Malcolm Knowles, **Yetişkin Öğrenenler, Göz Ardı Edilen Bir Kesim**, Çev. Serap Ayhan, A.Ü. Basımevi, Ankara, 1996, s.168.

eğitim son zamanlara kadar “kültür aktarımını sağlayan bir kurum ve süreç” gözüyle görölmüştür.

2. Çağdaş anlamda eğitim ise, yeni amaçlar yeni boyutlar ve yeni nitelikler kazanmıştır. Bilim ve teknolojiye gelişme, bu gelişmeye yol açan ve bu gelişmenin sonucu olan bilgi patlaması, dünya ve toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısını hızla değiştirmektedir. Bu radikal değişme süreci, geleneksel anlamda bir ‘kültür aktarma’ aracı olan bir niteliğe bürünen eğitimi, ‘kültürü aşan’ sosyal, ekonomik, kültürel değişmeden etkilenen ve bu değişmeyi etkileyen bir süreç ve kurum olmaya zorlamaktadır.”¹³

Bu iki tanımdan da açıkça anlaşılmaktadır ki; geleneksel eğitim bireye bilgi kazandırmak ve onu topluma hazırlamak, çağdaş eğitim ise bireye bilgiye nasıl ulaşacağını ve onu nasıl kullanacağını öğretmek üzerine yapılandırılmıştır. Çağdaş eğitimin merkeze oturttuğu yaklaşım bireye öğrenmeyi öğretmektir.

İnsanın bilgisi, yeteneği ve gücü sınırlıdır; genel ve özel yetenekleri, başarı ve ilgileri, beden yapısı, mizacı, duygusal nitelikleri, temel ihtiyaçları, alışkanlıkları bir bütün olarak bireyin kişiliğini oluşturur. Bu durumda eğitimin amacı, bilgi ve beceriyle donatılmış, sağlam ve iyi karakterli, demokratik, eleştiriye, gelişime ve değişime açık, hoşgörölü, çağdaş bireyler yaratmaktır. Tanilli, eğitimi ve yetiştirilecek insanı şöyle tanımlar:

“Kökünden sökülüp koparılmadan geliştirmek; dallarını kırmadan zenginleştirmek; ulusal kültürün zenginlik ve değerini yadsımadan evrensel kültür değerleriyle donatmak; insanı, dünyadaki yeri konusunda bilinçlendirmek, geçmişe neler borçlu ve geleceğin nasıl olacağı konusunda bilinçli kılmak; insana geleceği kendi ellerinde tuttuğu güvenini vermek ve buyruğu altında aldığı doğa güçleri üzerindeki egemenliğini sürdürerek bu güçlere tutsak olmamanın ona bağlı olduğunu öğretmek...”¹⁴

¹³ Kayıran, a.g.e

¹⁴ Server Tanilli, **Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2007, s.17

Eğitimle ilişkin alanı ne olursa olsun amaçlar ya da önerilecek amaçların belirlenmesi ilk temel adımdır. Amaçların belirlenmesi son çözümlemede “nasıl bir insan yetiştiriyoruz?” sorusuna üretilen yanıtlardır. Dolayısıyla eğitimin genel amaçlarına ya da özel bir alanı ile ilgili belirlenen amaçlara baktığımızda gelecek kuşakların hangi nitelikte bireyler olarak yetiştirilmesi istendiği de ortaya çıkar. Kuşkusuz bu dünyanın ve yaşamın genel gelişmeleriyle de ilgili bir sorundur. Siyasal, sosyal ve ekonomik bağlamda değişimler kaçınılmazdır. Buna bağlı olarak da amaçlarında sürekli değişim ve yenilenme gerekir.

1.1.2. Türkçe Eğitiminin Genel Amaçları

İnsanları hayvanlardan ayıran belki de en önemli özellik olan dil; bireylerin doğumdan ölüme kadar yaşadıkları süreçte içinde yaşadığı dünyayı anlayıp-algılama ve kendini ifade etme aracıdır. Toplumların kültür birikimlerinin nesilden nesile aktarımını sağlar. Bir toplumun dili o toplumun aynasıdır. Bir ulusun dili o ulusun gelenek, görenek kültür ve dünya görüşünün yansıtıcısıdır.

İnsan kişiliğın oluşumunda dilin, anadilin büyük önemi vardır. Bireyin toplumsallaşmasının bir sonucu olan kültürlenme dil yoluyla gerçekleşir. Olumlu ya da olumsuz her görüş dil yoluyla somutlaşır. Tarihsel, toplumsal, dinsel, siyasal, ekonomik ve coğrafi etkenlerin renklendirdiği kültürel özgürlükler dilde kendisini bulur. Dilin birey ve toplum ve yaşamındaki önemini Sever maddeler halinde şöyle özetlemiştir:

- “1. Dil anlamayı ve anlatmayı sağlayan bir araçtır. Başka bir deyişle, bir iletişim aracıdır.
2. Dil, düşünme aracıdır, düşüncenin yaratıcısıdır.
3. Dil, ulusu meydana getiren temel öğedir. Aynı dili konuşan insanlar arasındaki duygu ve düşünce birlikteliği, ulus bilincinin de oluşmasını sağlar, bu bilinci pekiştirir.

4. Dil, ulusun ve insanlığın bütün kültür birikimini aktaran en etkili araçtır.”¹⁵

Dil, insanlar arasında ilişkiyi, yakınlaşmayı ve uyumu sağlar. “Aynı dili konuşan ve dil birliği sağlanan toplumlarda, bireyler arasında köklü bir yakınlık, sevgi ve saygı bağları oluşur. Bu bağlar, toplum yaşayışı için çok önemli olan güven duygusunun kaynağıdır. Yine biliyoruz ki, birbirine güven duyan insanların meydana getirdiği toplumlarda birlik, beraberlik ülke bütünlüğü kolay sağlanır.”¹⁶ Anadili eksikliği ise varolan uyumun ve güven duygusunun bozulmasına neden olur. Türkiye Cumhuriyeti’nin önderi ve kurucusu Mustafa Kemal Atatürk yukarıda ifade edilen gerçekliği ve Türk Dili’nin önemini şu sözleriyle ifade etmiştir:

“Türk milletinin dili Türkçe’dir. Türk dili dünyada en güzel, en zengin ve en kolay olabilecek bir dildir. Onun için her Türk, dilini çok sever ve onu yükseltmek için çalışır... Türk dili Türk milleti için kutsal bir hazinedir. Çünkü Türk milleti geçirdiği sayısız felaketler içinde ahlakının, geleneklerinin, hatıralarının, çıkarlarının, kısaca bugün kendi milliyetini yapan her şeyin dil sayesinde korunduğunu görüyor. Türk dili Türk milletinin kalbidir, zihnidir.”¹⁷

Türk milletinin düşün ve duygu evreninin yaratıcısı ve ileticisi olan Türkçe’nin korunması ve geliştirilmesi için ise Türkçe öğretimi ve amaçlarının önemi üzerinde durulmalıdır.

¹⁵ Sedat Sever, **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**, Anı Yay., Ankara, 2004, s.5.

¹⁶ Cahit Kavcar ve Enise Kantemir, **Türk Dili**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yay., 1986, s.8.

¹⁷ Sever, **a.g.e.**, s.4.

1.1.3. Türkçe Öğretiminin Amaçları

“Dil düşünceyi tamamlayan, yaratan bir şeydir. Ancak, dilini oluşturan, yükselten bir toplum gerçek bir düşünce etkinliği gösterebilir.”¹⁸ Anadilimiz olan Türkçe, dünyanın en eski ve köklü dillerinden biridir. Geriye dönüp baktığımızda dilimiz, kültürümüz ve tarihimiz arasındaki sıkı bağ anlaşılmaktadır.

“İnsanı evrende ayrıcalıklı kılan ve güçlü kılan dildir. Dil aracılığıyla düşünür, üretir, bilgi ve birikimlerimizi başkalarıyla paylaşıyoruz. İnsanı insana ulaştıran, kültürleri kültürlerle, kuşakları kuşaklarla buluşturan dil. Gelişim çizgimizin itici gücüdür dil, gelişmelere süreklilik kazandıran da dildir.”¹⁹

“Türkçe Öğretimi, öğrencilerin hayat boyu kullanabilecekleri dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini kullanarak kendilerini bilişsel, sosyal ve duygusal yönlerden geliştirmeleri; etkili iletişim kurmaları; Türkçe’yi severek, istek duyarak okuma-yazma alışkanlığı edinmeleri amaçlamaktadır.”²⁰

“Türkçe Dersi Öğretim Programı ile Türk Millî Eğitimi’nin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin;

1. Dilimizin, millî birlik ve bütünlüğümüzün temel unsurlarından biri olduğunu benimsemeleri,
2. Duygu, düşünce ve hayallerini sözlü ve yazılı olarak etkili ve anlaşılır biçimde ifade etmeleri,
3. Türkçe’yi, konuşma ve yazma kurallarına uygun olarak bilinçli, doğru ve özenli kullanmaları,
4. Anlama, sıralama, ilişki kurma, sınıflama, sorgulama, eleştirme, tahmin etme, analiz-sentez yapma, yorumlama ve değerlendirme becerilerini geliştirmeleri,

¹⁸ Bedia Akarsu, **Dil Kültür İlişkisi**, İnkılâp Yay, İstanbul, 1998, s.43

¹⁹ Tülin Polat, “Okur Odaklı Bir Yaklaşımla Yazın Eğitimi”, **Millî Eğitim Dergisi**, sayı 169, Kış:2006, s.19

²⁰ “İlköğretim 1-5. Sınıflar Programları Tanıtım Kitapçığı”, s.14., (Çevirim içi), <http://iogm.meb.gov.tr/files/io1-5sinifprogramlaritanitimkit.doc>. 08.05.2007

5. Seviyesine uygun eserleri okuma; bilim, kültür ve sanat etkinliklerini seçme, dinleme, izleme alışkanlığı ve zevki kazanmaları,
6. Okuduğu, dinlediği ve izlediğinden hareketle, söz varlığını zenginleştirerek dil zevki ve bilincine ulaşmaları; duygu, düşünce ve hayal dünyalarını geliştirmeleri,
7. Yapıcı, yaratıcı, akılcı, eleştirel ve doğru düşünme yollarını öğrenmeleri, bunları bir alışkanlık hâline getirmeleri,
8. Bilgiye ulaşmada kitle iletişim araçlarından yararlanmaları, bu araçlardan gelen mesajlara karşı eleştirel bakış açısı kazanmaları ve seçici olmaları,
9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,
10. Hoşgörülü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,
11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır.”²¹

Bu amaçlardan yola çıkılarak Türkçe dersleri, öğrencilerin ulusal bütünlüğümüzün temel taşı olan dilimizi benimseyen, dilimizi konuşma ve yazma kurallarına hâkim olarak kendini en iyi şekilde ifade edebilen, iletişim becerileri gelişkin, yorumlama ve analiz etme gücü ilerlemiş, seviyesine uygun eserleri okuyan ve yorumlayabilen, entelektüel, bilgiye ulaşma yolunda iletişim becerilerini kullanan, yapıcı, yaratıcı, hoşgörülü, ulusal ve evrensel değerlere yabancı kalmayan, milli, manevi, ahlaki değerlere, insan haklarına duyarlı bireyler olmalarını hedeflemektedir.²²

Öğrencilerde dinleme, konuşma, okuma, yazma gibi becerileri geliştirmeye yönelik etkinlikler bütünü olan Türkçe öğretimi bir bilgi dersi olmaktan çok bir beceri ve alışkanlık kazandırma dersidir.²³ Bu nedenledir ki Türkçe dersinin amacı bireylere salt kuramsal bilgi yüklemek değildir. Bilgi çağı olarak adlandırılan

²¹ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, **a.g.e.**, s.4

²² **A.e.**, s .4

²³ Sever, **a.g.e.**, s.10

günümüzde bilgiye ulaşmak oldukça kolaylaşmıştır. Türkçe dersinin amacı öğrenciye bilgi yüklemek değil, bilgiye ulaşma, bilgiyi üretme ve yorumlama alışkanlığı kazandırabilmektir. Bunu yapabilmesi için öğrencilere bazı temel beceriler kazandırılmalıdır. Bu temel beceriler Milli Eğitim Bakanlığınca yayınlanan “İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı ve Kılavuzu” adlı kitapta “Ulaşılması Beklenen Temel Beceriler” başlığı altında şu şekilde açıklanmıştır:

“

- Türkçe’yi doğru, güzel ve etkili kullanma
- Eleştirel düşünme
- Yaratıcı düşünme
- İletişim kurma
- Problem çözme
- Araştırma
- Karar verme
- Bilgi teknolojilerini kullanma
- Girişimcilik
- Kişisel ve sosyal değerlere önem verme
- Estetik zevk kazanma
- Milli, manevi ve evrensel değerlere duyarlı olma”²⁴

Tüm bu amaçlar gerçekleştiğinde dilimiz Türkçe bütün zenginlikleriyle ve doğru biçimde yansıtılacağı gibi, dil becerilerimizin yardımıyla bireysel ve toplumsal gelişimlerin önü açılacaktır. Eğitim yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Dil bilinci ve okuma alışkanlığı kazanmış olan bir birey yaşamının her aşamasında bilgiye ulaşmayı ve onu analiz etmeyi başarabilecektir. Okuma alışkanlığı gelişmiş, iletişim becerileri kazanmış kişiler, toplumsal alanda bunlara sahip olmayan bireylere nazaran daha avantajlı durumdadırlar. Dilini iyi kullanamayan insanlarda iletişim kopukluğu ve beraberinde getirdiği toplumsal uyumsuzluk gibi ciddi sorunlar görülür. Bu bağlamda Türkçe öğretiminin amaçlarına genel olarak baktığımızda bu amaçların temelinde; anlayan, üreten, yorumlayabilen, iletişim kurabilen, kendini

²⁴ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, **a.g.e.**, s.5.

ifade edebilen, eleştirel bakış açısına sahip, dilini bilen ve içselleştirmiş, yaratıcı, günümüz modern insan profilini oluşturmayı hedeflediği görülmektedir.

Dille düşünce arasında sıkı bir bağ vardır. Birinin yokluğunda diğersinin gelişmesi olanaksızdır. “Dilin içinde bulunan yaratıcı yaşam ilkesi dille birlikte düşünceyi de geliştirir.”²⁵ Uygarlığın ve düşüncenin gelişmesi dili, dilin gelişmesi de uygarlığın gelişmesini etkiler. Bu nedenle Türkçe derslerine ve öğretmenlerine önemli görevler düşmektedir. Çünkü anadil öğretimi her ne kadar ilk ailede başlayıp çevrede geliştirilse de anadilin asıl gelişimi okulda gerçekleşmektedir. Bu nedenle anadil ediniminde okul, öğretim yöntemleri, kullanılan materyaller ve öğretmen büyük önem arz eder.

Türkçe dersleri diğer derslerin başarısı açısından da önem taşımaktadır. Çünkü anadilini iyi kullanamayan, okuduğunu anlayıp yorumlayamayan bir öğrenci diğer derslerde de başarıyı yakalamakta güçlük çekecektir. Türkçe derslerinde öğrencilere anlama, anlatma ve dilsel becerileri ve alışkanlıkları kazandırmak için gerekli olan dinleme, konuşma, okuma, yazma gibi etkinliklerin kazandırılması amaçlanmaktadır. Amaçlar ile ulaşılan sonuçların örtüşebilmesi için izlenecek yol yani yöntem de büyük ölçüde önem arz etmektedir. Amaç tartışmalarının olmazsa olmaz bir bileşeni de izlenecek yol yani yöntemdir.

1.2. Eğitimde Yöntem

Sözlük anlamıyla yöntem; “bir amaca erişmek için izlenen, tutulan yol, usul, sistem. Bilimde belli bir sonuca erişmek için bir plana göre izlenen yol, metot”²⁶ olarak tanımlanır. “Osmanlıca ‘usul’, batıdan geçmiş biçimiyle ise ‘metod’ olarak bilinmektedir. Yöntembilim de öğretimde kullanılan yöntemlerin yeri, özellikleri ve

²⁵ Akarsu, a.g.e, s.85

²⁶Türk Dil Kurumu, Güncel Türkçe Sözlük , (Çevirim içi), <http://www.tdk.gov.tr/TR/SozBul.aspx?F6E10F8892433CFFAAF6AA849816B2EF05A79F75456518CA%2c>, 10.03.2007

türleri ile ilgili kuramları ele alıp inceleyen bir alan olmaktadır.”²⁷ Bu tanımlardan yola çıkılarak yöntemin bir amaca varılırken izlenen yol olduğu anlaşılır.

Geçmişten günümüze pek çok düşünür ve bilim adamı, gerçeğe varmanın en akla uygun yolunu bulabilmek için yöntem sorununa eğilmişlerdir. Zihnimiz pek çok düşünce ve bilgi barındırır. Bunların içerisinde hedefimize en uygun olanı saptayarak bir araya getirmek ve davranışa dönüştürmek bir gerekliliktir. Bunu yaparken de zaman ve enerji kaybetmeden ve elimizdeki kaynakları dikkatli harcayarak yapmalıyız. Özellikle yaşadığımız çağın koşulları, insanları hayatlarını yöntemli yaşamaya itmektir. Çünkü yöntem hayatımızı düzenler disipline eder, bir bakıma pusula görevi görür. “Amaçlar, eğitim yolu ile öğrencilere kazandırılacak yeterlikleri (davranışları) gösterirler. Amaçlar belirlendikten sonra, programın içeriği, izlenecek yöntem ve değerlendirme araçları geliştirirler.”²⁸

Zihnimizdeki düşünceleri ve hayatımızdaki tüm işleri belli bir program ve planlama dâhilinde çözmek yaşamımızın gereğidir. Yöntemsiz davranıldığı vakit istenilen hedefe ya geç varılır ya da hiç varılamaz.

1.2.1. Eğitimde Amaç Yöntem İlişkisi

Günümüz bilgi çağı, toplumlar ise bilgi toplumu olarak anılmaktadır. Bilgi toplumunda bilgi bir amaç değil, bir araçtır. “Bilgi toplumunun bireylerini yetiştirmek için; düşünen, bilgi üreten, öğrenirken sorgulayan, olayları basit sebep-sonuç ilişkisinin dışında çok yönlü bir bakışla irdeleyen, yaratıcı, kendisine güvenli insanların yetişebileceği eğitim ortamlarının düzenlenmesi gerekmektedir.”²⁹ Eğitim amaçları ve öğretim yöntemleri değişme ve gelişmelere göre sürekli gözden geçirilmelidir.

²⁷ Ersan Sözer, “Sosyal Bilgiler Öğretimi’nde, İlke, Strateji, Yöntem ve Teknikler”, (Çevirim içi), <http://www.aof.edu.tr/kitap/ioltp/2295/unite05.pdf>, 12.06.2007

²⁸ Gül, a.g.e., s.231.

²⁹ Ayla Oktay, **21. Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi**, Serdar Eğitim Araştırma Yayıncılık Ltd. Şti., İstanbul, 2001, ss.25–26

“Öğrencilere eğitim yoluyla davranışların nasıl kazandırılacağı sorusu, öğretimde yöntem konusunu ortaya çıkarmıştır. Öğretim yöntemi bir sorunu çözmek, bir deneyi sonuçlandırmak, bir konuyu öğrenmek ya da öğretmek gibi amaçlara ulaşmak için bilinçli olarak seçilen ve izlenen düzenli yoldur. Yöntem, öğretimde önemli bir işleve sahiptir. Çünkü öğretim ancak belirli yöntemlerle gerçekleştirildiği zaman, arzu edilen davranışlar kolayca öğrencilere kazandırılabilir.”³⁰

Eğitimde amaç ve yöntem ilişkisini şu şekilde görselleştirebiliriz:

Yöntem+ Doğru materyal+ Öğretmen yetkinliği= Eğitimde Amaç

Yöntem öğrencilere kazandırılmak istenen davranışların nasıl gerçekleştirileceği konusunda karşımıza çıkar. Uygun bir yöntemin ya da yöntemlerin seçimi bireyleri hedefe ulaştırır. Bir bakıma öğretimde yöntem, öğrencilerin öğrenme etkinliklerine rehberlik sürecidir. Çağdaş eğitim çok yönlü, öğrenciyi merkeze alan ve sorgulayıcıdır. Bireysel farklılıkları göz önüne alarak farklı ve çok çeşitli öğretim yöntemleri kullanılmalıdır.

1.2.1. Türkçe Öğretiminde Yöntem

Çağdaş toplum, çağdaş birey olabilme süreci, etkili iletişim becerilerini kazanabilmekle olanaklıdır. Etkili iletişimci olabilme sürecinde ana dili araçtır. Türkçe bizim tüm akademik yaşantımızı biçimlendiren en önemli olgudur. Okul yaşantımızın ilk sıralarından başlayarak tüm eğitim aşamalarımızda ve daha sonra da yetişkin bir birey ve sosyal bir varlık olarak yaşamımızdaki başarılarımızın temel belirleyicisi Türkçe’yi kullanma becerimizdir. Kavcar bunu şu cümlelerle açıklamıştır:

“Yurdumuzda ilkokul çocuğundan yükseköğrenim görmüş kimselere kadar her yaşta insanımızda Türkçe’yi kullanma açısından eksiklere rastlanmakta, anlatım,

³⁰ Şefik Yaşar, “Fen Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler”, (Çevirim içi), <http://www.aof.edu.tr/kitap/ioltp/2283/unite05.pdf>, 23.05.2007

yazım ve noktalama bakımından genelleşmiş yanlışlıklar görülmektedir. Üniversite okuyan gençlerimizin büyük çoğunluğunda bile, önemli dil ve anlatım kusurları ile karşılaşılıyor. Bundan dolayı öğrencilerimize özellikle düzgün yazma, doğru düşünme, duygu ve düşüncelerini etkili biçimde anlatma becerisi kazandırma konusunda daha özenle eğilmek zorundayız .”³¹

Kavcar, yukarıdaki ifadeleriyle yöntem sorununa dikkat çekerken aynı biçimde Dilidüzgün’ün 1993 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı öğrencileri arasında yaptığı ve gençlerin okuma düzeylerinin yanı sıra, yazın eğitiminin çarpıklıklarını da gösteren ilginç sonuçlar ortaya koyduğu anket çalışmasına göre de; kültürel etkinliklerin yanı sıra okuma, yazarları ve kitapları tanıma ağırlıklı soruları yanıtlayan üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu son zamanlarda neredeyse hiç kitap okumamıştır. Bu çalışma da göstermektedir ki; Türkçe öğretiminde, öğrencilere kazandırılmasına önemle vurgu yapılan; okuma, yazma, dilimizi güzel ve etkili kullanma, okuma zevki geliştirme amaçlarına henüz ulaşamamıştır.³² Kuşkusuz bunda Türkçe öğretiminde bu güne kadar yapılan uygulamaların, seçilen metinlerin ve ders kitaplarının da etkisi büyüktür.

Türkçe eğitimindeki amaçların gerçekleştirilememiş olduğunu uluslar arası eğitim araştırmaları da ortaya koymaktadır: Okuma alışkanlıkları, okuma becerileri, yöntemler ve kullanılan materyallerin yeterliliğini belirleyen Türkiye dâhil 35 ülkenin katıldığı PIRLS sonuçlarına göre uzun zamandır dillendirilen ezberci yaklaşım ve yöntem sorunu somutlaşarak gözler önüne serilmiştir.³³ Bu da “Türkçe öğretim yöntemleri” başlığına dikkat çekmektedir. Bu noktada “Türkçe öğretim yöntemleri bu güne kadar nasıldı?” ve “şimdi nasıldır?” soruları irdelenmelidir. Bu güne kadar eğitim sistemimizin her alanında olduğu gibi Türkçe derslerinde de öğretmen merkezli, ezberci eğitim anlayışının hâkimiyeti söz konusu olmuştur.

³¹ Cahit Kavcar, **Edebiyat ve Eğitim**, Engin Yay., Ankara,1999, s.143

³² Selahattin Dilidüzgün, **Çağdaş Çocuk Yazını Yazın Eğitimine Atılan İlk Adım**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2003, ss.14–15

³³ Eğitim Reformu Girişimi, PIRLS 2001 Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi, (Çevirim içi), http://www.erg.sabanciuniv.edu/docs/erg_pirls_bilginotu.pdf, 25.05.2007

“Türkçe öğretiminde genellikle bilgi kazandırmaya yönelik öğretmen merkezli yaklaşımın esas alınması ve aynı zamanda Türkçe dersinin bir sanat eğitimi süreci olduğunun göz ardı edilmesi nedeniyle, öğrencilerin yaratıcı yetileri de yeterince geliştirilememiştir. Öğrenci edilgen, bilgi alıcı ve ezberci davranışa göre koşullandırılmış öğretim yöntemlerine maruz bırakılmıştır.”³⁴

Türkçe Öğretimi farklı yöntemler gerektirir. Çünkü öğrenme, öğrencinin ihtiyaçları ve ilgisi doğrultusunda gerçekleştirilmez. Her öğrenci de bireysel olarak farklı ilgi, beceri ve donanıma sahip olduğundan Türkçe Öğretimi’nde farklı ve her öğrenciyi kapsayacak nitelikte ve çeşitlilikte öğretim yöntemi kullanılmalıdır.

“Geleneksel öğrenme yöntemleri ile öğrenme, öğrencide düşünme mekanizmasını çalıştırmadan, yorum yapmadan, eleştirmeden, sadece bilgi yüklemesine neden olmaktadır. Bu da öğrencilerin bireysel farklılıklarının gözlemlenmeden aynı kalıba sokulması anlamına gelmektedir.”³⁵

Türkçe öğretiminde başarıyı yakalayabilmek ve Türkçe eğitiminin amaçlarına ulaşabilmesi için Türkçe öğretim yöntemleri üzerinde önemle durulmalıdır. Özetle düzgün amaçlar belirlenmiş olsa da geleneksel yöntemlerden kopulmadan ve ezberci eğitime devam ederek Türkçe öğretiminde amaca ulaşmak olanaksızdır. Çağdaş yöntemler ve uygulamalar etkin hale getirildiği takdirde hedefe varmak mümkün olacaktır. Çalışmamızın ikinci bölümünden itibaren Türk eğitim sisteminde yaşanan yeniden yapılanma süreci amaçlar, yöntemler, uygulamalar ve kuramlar ekseninde irdelenecek, Yeniden yapılanmaya neden oluşturan yöntem ve uygulamalar göz önüne serilerek analiz edilecektir.

³⁴ Sever, a.g.e, s.31

³⁵ Melek Şahinel, **Etkin Öğrenme Eğitimde Yeni Yönelimler**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005, s.149

2. 2004–2005 YENİDEN YAPILANMASI VE TÜRKÇE ÖĞRETİMİ

Uzun yıllardan beri eğitimde ve sistemdeki sorunlar üzerine pek çok şey yazılmış; sorunlar, çözümler ve öneriler ortaya atılmıştır. Tüm bu girişimlere rağmen toplumun hemen hemen tüm kesimlerinden yüksek sesle gelen eleştiriler dindirilememiş ve eğitim sorunsalı ülkemizde olumlu bir düzleme yerleşmemiştir.

Türk eğitim sistemi üzerine fikir yürütebilmek için öncelikle konunun özüne inerek “ Nasıl başladık ve neredeyiz?” sorularını yanıtlamak bir zorunluluktur. Uzun bir yolculuğu kapsayan Türk eğitim tarihi elbetteki bu bölümde detaylarıyla anlatılamayacak kadar derindir bu nedenle kısa başlıklarla ve ana hatlarıyla kısaca değinilecektir. Server Tanilli eğitim yolculuğumuzun uğraklarına şöyle değinmektedir:

“Çağdaş tarihimiz yalnızca siyasal, askeri, sosyal ve ekonomik değil, eğitim bakımından da çarpıcı ve öğreticidir. Bu alanda da büyük mücadeleler olmuştur ve klasik Osmanlı eğitiminde kurumların yozlaştığı ve yeniliklere sırt çevrildiği bir ortamda, ilk Batılılaşma çabalarıyla (1773–1839) beraber, “eski eğitimden yeni bir eğitime” doğru bir süreç yaşanmıştır. Bu sürecin, Tanzimat, II. Abdülhamit ve II. Meşrutiyet dönemlerinin aranırları ve yeğleyişleri, tartışmaları ve kurumlaştırmaları unutulamaz... Osmanlı İmparatorluğu’nda, bugünkü ilkokul düzeyinde eğitim-öğretim veren kurumlar, ‘sıbyan mektepleri’ diye de adlandırılmış olan mahalle mektepleri idi. Ayrıca, Osmanlı toplumunda pek yaygın olan tekke ve zaviyeler, birer halk okulu niteliğindedir. Bu yaygın eğitim kurumlarından başka, Acemi Ocağı, Enderun Mektebi, özel amaçlı öğretim kurumlarıydı. İmparatorlukta, en yüksek düzeyde öğrenim yapan kurumlar ise, XVIII. yüzyılın sonlarına kadar- tek başına medreseler oldu.”¹

XIX. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı pek çok alanda olduğu gibi eğitimde de Avrupa’nın gerisinde kalmıştır. Eğitim alanında da kendini gösteren dışa bağımlılık

¹ Tanilli, a.g.e, s.3

nedeniyle yabancı eğitim modellerine yönelinmiş fakat bunlar da yanlış ve eksik uygulandığı, imparatorluğun kendi koşullarına uygun bir model oluşturulamadığı için başarılı olunamamıştır.² Bu durumu ve nedenini Tanilli şöyle açıklar:

“Çağdaş Avrupa köklü bir eğitim ve kültür mirasına sahipken Osmanlı, felsefesiz, sistemsiz, belletme ve ezberleme saplantısında, bir öğretim derbederliği sergiliyordu.”³

Yukarıda değinilen bu eksikliklerin bugün de Türk eğitim sistemine yöneltilen en önemli eleştirisi başlıklarını oluşturması kuşkusuz tesadüf değildir.

Osmanlı'nın dağılıp yerine Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması her alanda olduğu gibi eğitimde de yeni bir dönüşüm başlatmıştır. Yeni bir toplum ve yeni bir insan modeli yaratma yolunda en önemli araç olarak görülen eğitim en önemli atılımını da bu yıllarda gerçekleştirmiştir. Öncelikle mektep-medrese ikiliğini ortadan kaldırmayı görev edinen yeni cumhuriyet bunun için gerekli düzenlemeleri hızla yaparken ulusal bir eğitim politikası oluşturmayı da kendine temel hedef olarak belirlemiştir. Bu hedefe uygun olarak Şer'îye ve Evkaf Vekâleti kaldırılmış (1924), Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edilmiş, medreseler hızla kapatılmış, Harf Devrimi gerçekleştirilmiş (1928) ve Atatürk'ün önderlik ettiği bir eğitim seferberliği başlatılmış, yurtdışındaki ünlü eğitimciler çağrılmış ve kendilerine raporlar hazırlatılmıştır.⁴ Atatürk'ün bu dönem yaptığı bir konuşmada söyledikleri, dönemin eğitime atfettiği değeri ve eğitime bakış açısını açıkça yansıtmaktadır:

“Pratik ve kapsamlı bir eğitim ve öğretim için, vatan sınırlarının önemli merkezlerinde modern kütüphaneler, nebatat ve hayvanat bahçeleri, konservatuarlar, sanat okulları, müzeler ve güzel sanatlarla ilgili sergiler kurulması lâzım olduğu gibi, bilhassa şimdiki idarî teşkilâta nispetle kaza merkezlerine kadar bütün memleketin matbaalarla donatılması gerekmektedir. Bütün bu güzel şeylerin bir an içinde

² Tanilli, a.g.e, s.38

³ A.e.

⁴ A.e., ss.49-56.

oluşturulması imkânsız olmakla beraber, mümkün olduğu kadar az zaman içinde bu sonuçların elde edilmesi önemle temenniye değerdir.”⁵

Bu düşünce ile eğitim çalışmalarına hız verilmiş ülke gerçeklerine uygun bir model doğrultusunda halkın çoğunluğunu kapsamak ve ihtiyacı karşılamak için Halk Evleri ve Köy Enstitüleri açılmıştır. Büyük çoğunluğu köylü olan ve kırsalda yaşayan bir halk için gerekli görülen bu düzenlemeler yazık ki uzun ömürlü olamamıştır. Eğitim sistemimiz ülkemizin politik iniş çıkışları ve gelen hükümetlerin müdahaleleri sonucunda bir sorunlar ve sorular yumağı haline dönüşmüştür. Kuşkusuz bunda pek çok faktör etkili olmuştur. 1950’li yıllardan günümüze kadar uygulanan eğitim politikaları, uygulamaları ve planlamaları eğitimimizin bugün geldiği noktayı açıklamaktadır.⁶ “Türkiye’nin özellikle bir çeyrek yüzyıldan beri içine atıldığı iktisadi ve sosyal savrulmada, eğitim de keşmekeş ve adaletsizliklerin içine düşmüştür.”⁷ Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde Türk eğitim sistemindeki sorunlara değinilecek, bugün gelinen noktaya bakılarak neden bir yeniden yapılanmaya ihtiyaç duyulduğu tartışılacaktır.

2.1. Yeniden Yapılanmanın Dayandığı Gerekçeler

“Hayvan, içgüdüleriyle varlığını sürdürüyor; insan topluluklarının sürekliliğini sağlayan ise, eğitim. Toplumsal kültürü bir kuşaktan ötekine aktarmak ve aktarırken, geleceğin kapılarını açacak anahtarları da vermek genç beyinlere: Eğitim deyince de başta bunu anlıyoruz. İnsanoğlunun bu soylu uğraşı, çağımızda çok boyutlu ve eğitim, üstünde bugün de düşünülüp tartışılan, sorunlarını çözmek için hemen her toplumun seferber olduğu bir konu. Bu seferberlik, daha iyi bir eğitim, giderek daha sağlıklı bir toplum ve daha yüce bir insanlık adına, öyle görülüyor ki hep sürecek, sürmeli de.”⁸

⁵ Atatürk’ün S.D.I s.288’den aktaran KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı, “Atatürk’ün Sözleriyle Milli Eğitim”, (Çevirim içi), <http://www.mebnet.net/aturk/milliegitim.htm> , 24.09.2007

⁶ Tanilli, **a.g.e.**, ss.56–65

⁷ **A.e.**, s.112

⁸ **A.e.**, s.9

Bugün yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmeler, eğitim bilimlerinde öğretme/öğrenme anlayışında gelişmeler, bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerler içinde geliştirilmesi ihtiyacı ve bilgi toplumuna geçişin yansımaları doğrultusunda Türk eğitim sistemi de bir nevi seferberlik içine girmiştir. Okullarımızın hantal yapısı, eğitimin teknolojik ilerlemeden gereken payı alamaması, ezbere dayalı olan öğretim sistemimizde bilgi yüklenilmesinin ağırlıkta olması, öğretmen yetiştirme sistemindeki eksiklikler, bağımsız ve özgürlükçü düşüncelerin üretilmediği okullarımızda tüm bireylerin birbirine benzemesi ve eğitimin kalitesi en tartışmalı konu başlıklarını oluşturmaktadır.

Bugün “İlköğretimde yaklaşık 11 milyon öğrenci, 400 bin öğretmen ve yaklaşık 50 bin okul mevcuttur. Net okullaşma oranı %90'dır. İlköğretim çağındaki çocukların %10'u ilköğretime devam edememektedir. İlköğretime her yıl yaklaşık 1,5 milyon öğrenci kaydolmaktadır. 2006 da kaydolan öğrenci sayısı bir önceki yıla göre 375 000 öğrenci fazladır. Her yıl ilköğretimden mezun olan öğrencilerin (2005–2006 da 1 250 000 öğrenci) %46'sı genel liselere, %29 ise meslek liselerine olmak üzere toplam %75'i ortaöğretime devam ederken, %25'i orta öğretimin dışında kalmaktadır.”⁹

Öğrenciler, öğrenci aileleri ve eğitimci kadrosu ile geniş bir kitleyi kapsayan ilköğretimde MEB'in niçin yeni bir öğretim programına gerek duyduğunu Prof. Dr. Aksu ve Tümtürk şu başlıklar altında toplamıştır:

“

- Bilimsel ve teknolojik gelişmeler,
- Eğitim bilimlerinde öğretme/öğrenme anlayışında gelişmeler,
- Eğitimde kaliteyi ve eşitliği artırma ihtiyacı,
- Ekonomiye ve demokrasiye duyarlı bir eğitim ihtiyacı,
- Bireysel ve ulusal değerlerin küresel değerler içinde geliştirilmesi ihtiyacı,
- Sekiz yıllık temel eğitim için program bütünlüğünün sağlanması ihtiyacı,

⁹ İbrahim Gezer, “Eğitimde Yeniden Yapılanma”, (Çevirim içi), <http://www.degirmendergi.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&p=310>, 16.04.2007

- Dersler arası ve derslerin kendi içinde kavramsal bütünlük sağlanması zorunluluğu.”¹⁰

Yukarıda bahsi geçen başlıklara kısaca değinmek gerekirse: Yaşadığımız yüzyılda bilgisayar ve teknoloji alanında yaşanan gelişmeler kendimizi ve kurumlarımızı yeniden gözden geçirmemizi gerektirmektedir. Eğitim sistemimiz ve bileşenleri de dünyada yaşanan bu gelişmelerden bağımsız olarak düşünülemez. Bu nedenle de kaçınılmaz olarak eğitim sistemimizi ve tüm bileşenlerini işlevsel bir şekilde yapılandırma gereği doğmuştur.

“İnsanlığın endüstri toplumundan bilgi toplumuna geçiş sürecini yaşadığı günümüzde teknolojik yenilikler, benzeri görülmemiş değişimlere ortam hazırlamaktadır. Bu değişimin gelişim yönünde olmasını, kuşkusuz, bilim, teknoloji, sanat ve manevi değerler alanında bilgili ve tutarlı insanlar yetiştirecek eğitim sağlayacaktır.”¹¹

Günümüzde artık pek çok alanda olduğu gibi bilgi ve insan ilişkisi de ciddi şekilde biçim değiştirmiştir.

“Eski dönemlerin en değerli insan tipini oluşturan çok bilen insan, yerini gerektiğinde nerede, nasıl bulabileceğini bilen insana bırakmıştır. Yine bilginin çağlar boyu değişmez ve kalıcı olduğuna inanan insan tipi, yerini bilginin kısa zamanda değişip eskidiği bu nedenle sürekli yeni bilgiler peşinde kendini durmadan geliştirmeye çalışan insan tipine bırakmıştır.”¹²

¹⁰ Mehmet Levent Aksu, Duygu Tümtürk, “Yenilenen İlköğretim Müfredat Programında Hidrojen Enerjinin Yeri”, (Çevirim içi), <http://hydrogen.cankaya.edu.tr/sunum/sunum13.ppt>, 13.06.2007

¹¹ Orhan Oğuz, “Önsöz”, Orhan Oğuz, Ayla Oktay, Halis Ayhan, **21. Yüzyılda Eğitim Ve Türk Eğitim Sistemi**, Dem Yay., İstanbul, 2004, s.7

¹² Oğuz, Oktay, Ayhan, **a.g.e.**, s.15

Kuşkusuz bu da eğitimde öğretmekten-öğrenmeye doğru bir geçişi zorunlu kılmıştır. Bilgiye ulaşmaktan çok onu kullanmanın ve hayata aktarmanın önem kazanması da bu değişimin bir gereğidir. Oktay bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

“Eğitimin içeriği de giderek hayatla daha ilişkili olmaya başladı ve çok bilen insan yerine, bilgiye kolayca erişebilmenin de yollarını bilen, bilgiyi yaşamı kolaylaştırmakta bir araç olarak kullanabilen insan yetiştirme giderek ön plana çıktı.”¹³

Özden ise öğretmekten öğrenmeye doğru gelişen yönelimi, öğrenmenin öznel yanına dikkatleri çekerek açıklamaktadır:

“Günümüzde farklı insanların farklı biçimlerde öğrendiğine ilişkin bulgular da, eğitimde ilgi odağının öğretmekten öğrenmeye doğru kaymasının zorunluluğa işaret etmektedir. Bugün öğrenmeye ilişkin bilgilerimiz öğrenmenin, ‘parmak izi kadar kişiye özgü’ olduğunu ortaya koymaktadır.”¹⁴

Davranışçı yaklaşım ve mevcut öğretim yöntemleri öğrencilerin bireysel özelliklerini ön plana çıkarabilecek bir nitelikte değildir. Küreselleşen dünyada yalnız ulusal değil bazı evrensel değerlerin ve becerilerin de öğrencilere yansıtılması gereği doğmuştur. Demokrasi, katılımcılık, işbirliği, üretkenlik, eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim, araştırma-sorgulama, problem çözme, bilgi teknolojilerini kullanma, girişimcilik becerileri gibi evrensel değerlerin, ezbere yönelen ve yaratıcılığa ket vuran mevcut öğretim programı ile karşılanamayacağı açıktır.

Eğitimin yeterince yaygınlaşmaması, fırsat eşitliğinin tam olarak sağlanamaması eğitim sistemimizdeki en önemli gedikleri oluşturmaktadır. Bu durum ve yansımaları uluslar arası eğitim araştırmalarında da açıkça ortaya çıkmıştır. Son yıllarda katıldığımız PISA, TIMS, PIRLS gibi uluslararası öğrenci başarılarını ölçme araştırmalarında ülkemizin aldığı sonuçlar eğitimde yeni bir yapılanma

¹³ Oğuz, Oktay, Ayhan, a.g.e., s.15

¹⁴ Yüksel Özden, **Eğitimde Dönüşüm: Eğitimde Yeni Değerler**, Pegem A Yay, Ankara, 2000, s.94

sürecine girmenin gerekliliğinin altını bir kez daha çizmiştir. Bunlardan PISA projesinin temel amacını Tapan şu şekilde özetlemektedir:

“PISA araştırmasının amacı Brezilya’dan Güney Kore’ye, ABD’den Finlandiya’ya uzanan yaygın bir alanda yer alan eğitim kurumlarının çağımızın beklentilerine yanıt verebilen insan kaynağını yetiştirip yetiştirmediğini ortaya çıkarmaktır.”¹⁵

OECD PISA koordinatörü Andres Schleicher de PISA sonuçlarını değerlendirirken Türkiye’nin başarısızlığını şu nedenlerle açıklamıştır:

“(…)Türkiye okullar arası farklılıklar açısından birinci ülke. Çok başarılı öğrencilerle başarısız öğrenciler arasında uçurum var. Türkiye eğitim sisteminde yapılan değişikliklerin hızı açısından da sonuncu. Başarılı ülkeler, ders programlarını çağdaş ve bilimsel değişikliklere uyumlu hale getirirken Türkiye bu konuda çok geri kalmış.”¹⁶

Bir ülkenin eğitim sistemi o ülkenin kendine nasıl bir gelecek tasarladığının göstergesidir. Bu bağlamda ciddi bir değişime gerek olduğunu ve eğitim sistemimizin aksak yönlerini Çetin şöyle dile getirmektedir:

“Okullarımızın en az elli yıl geri kalmış ders içerikleri, kötü yazılmış, öğrenci odaklı hazırlanmayan ders kitapları, öğrencilerin ilgi ve gereksinimlerini karşılamayan onları günlük yaşama hazırlayan değil de bilgi yığılmacası yapan eğitim sistemimiz, kalabalık sınıflar, öğretmeyi bilmeyen, kendini yetiştirip, yenilemeyen öğretmenler, öğrenmeye değil de sınavlara ve nota odaklı ezberci, yetenekleri dikkate almayan, yaratıcılığı, yorumu körelten öğretim sistemimiz(…)”¹⁷

¹⁵ Nilüfer Tapan, “PISA Araştırması ve Alman Eğitiminde Yeni Arayışlar”, **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, sy:14, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., 2002, s.99

¹⁶ Hatice Pekkaya, **Yeniden Yapılandırılan Türkçe Öğretiminde Çocuk Şiirleri**, İstanbul, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007, s.27

¹⁷ İlhami Çetin’den aktaran Pekkaya, **a.g.e.**, s.27

Bir ülkenin eğitim sistemindeki sorunlar o toplumun diğer alanlarını da olumsuz yönde etkilemektedir. Eğitime dair yapılan tartışmalar toplumsal değişimi doğrudan ilgilendirmektedir. Yukarıda ortaya koyulan tüm gerçeklerden hareketle eğitim sistemimizin ciddi sorunları olduğu görülmektedir. Ancak "Dağ ne kadar yüksek olursa olsun, onu aşacak bir yol mutlaka vardır" (Anonim) görüşünden hareketle bundan sonraki bölümde yeniden yapılanmayla ortaya çıkan öğrenci merkezli yaklaşımı irdeleyeceğiz.

2.2. Yeniden Yapılanmada Yönlendirici İlke Olarak Öğrenci Merkezlilik

Bu bölümde Türk eğitim sistemini yukarıda bahsi geçen nedenlerle yenileyerek, bireyleri yaşadığımız yüzyıla hazırlamayı hedefleyen "Öğrenci Merkezli Eğitim Modeli" hakkında bilgi verilecek, bu model ve beraberinde getirdiği yenilikler irdelenecektir. Öyleyse ilk aşamada Öğrenci merkezli eğitim kavramının tanımıyla başlamak gerekmektedir.

"Eğitimciler, öğrenci merkezli eğitim kavramı ile; öğrenci merkezli öğrenmeyi matematik ya da edebiyat gibi bir dersin ya da konunun beynimizdeki öğrenme merkezleri ile ilintisi olarak yorumlarken, bazıları, öğrencinin geleneksel olmayan yöntemlerle değerlendirilmesi, bazıları da iş birliğine dayalı öğrenme esasları ile bütünleşmiş sürekli gelişim modeli olarak düşünmektedir. Gerçekte ise öğrenci merkezli eğitim, bunların tümünü ve daha ötesini içermektedir. Öğrenci merkezli bir okul plânlamasında öğretmenlerin, yöneticilerin, velilerin ve öğrencilerin bu konudaki farklı kavramları, ortak bir terminoloji ile yorumlamaları ve aynı dili konuşmaları önemlidir. Öğrenciye, dersin hedefleri doğrultusunda öğrenmesini sağlayacak, fakat öğrencinin sadece not almasını değil, etkin katılımına imkân verecek etkinlikler sunulursa, yaklaşım öğrenci merkezlidir."¹⁸

¹⁸ YÖK/Dünya Bankası Raporu'ndan aktaran T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.14

Bu ifadelerden yola çıkarak -beraberinde getirdikleri ve amaçları bir bütünlük içinde incelendiğinde- öğrenci merkezli eğitim modelinin geleneksel sistemimizde kökten değişimlerin habercisi olduğunu söylemek mümkündür. Değişen toplum ve öne çıkan değerler ışığında eğitimin amaçlarının ve okullarının işlevinin zaman içinde değişiklik gösterdiğine birinci bölümde değinilmiştir. Bu amaç ve işlevlerin yeniden tanımlanması ise dünyadaki ve ülkemizdeki toplumsal değer ve beklentilerin değişiklik göstermesinin ve bu değişimlerin eğitim sistemine yansımalarının kaçınılmazlığının sonucudur. Çünkü, öncesinde de belirtildiği üzere, eğitim toplumsal ve sosyal dinamiklerden bağımsız tanımlanamaz. Yirmi birinci yüzyılda artık birbirine benzeyen ve aynı düşünen bireylerin ve bu tür insan modelini besleyen eğitim sistemlerinin yeniden gözden geçirilmesi zorunluluğu doğmuştur. Türk toplumunun 21. yüzyıl insan profili Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın "Eğitim ve Kültür Politikası" bölümünde şöyle tanımlanmaktadır:

"Düşünme, algılama ve problem çözme yeteneği gelişmiş, bilgiyi yaratıcı bir şekilde kullanabilen, bilgi çağı kimliğine uygun, bilim ve teknoloji üretimine yatkın, kendini tanımaktan ve açıklamaktan korkmayan bireyler."¹⁹

Bu tanımla birlikte eğitimin asıl, merkeze oturan "Nasıl bir insan yetiştirmek istiyoruz?" sorusu da kısmen yanıt bulmaktadır. İlkel toplumlardan günümüz çağdaş toplumlarına varana kadar eğitim, insan yaşamında belirleyici bir kavram olagelmıştır. İlkel toplumlarda adet ve törelerin yeni nesillere aktarımı görevini üstlenen eğitim, antik çağlarda soylu sınıfa ait bir ayrıcalık, feodal çağda din etkisinde ve onun çıkarlarını sürdürme aracı olurken kapitalist toplumlarda kitlesel nitelik kazanmıştır.

"Kitlesel nitelikli geleneksel eğitim uygulamalarında bireyin bağımsızlığı ve kişisel farklılıkları unutulmuştur. Sınıflardaki eğitim, öğretmen merkezli olduğundan

¹⁹ DPT VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı'ndan aktaran T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.12

öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamaktan hızla uzaklaşmış, bunun sonucu olarak okullar bir fabrika olarak görülmüştür.”²⁰

Fakat bugün bu geleneksel eğitim anlayışı çağın ihtiyaçlarına cevap verememektedir. Bu nedenle de eğitim sistemi tüm dünyada ve ülkemizde yeni gelişmelere bağlı olarak yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Hesapçıoğlu bilgi toplumunda öğretme ve öğrenme kavramlarında gelinen noktayı şöyle açıklamaktadır:

“ ‘Öğretme’ ve ‘öğrenme’ süreçleri konusundaki ilgi odağı giderek ‘öğrenme’den yana kaymaktadır. Eğitim tarihi içinde ilgi odağı birkaç bin yıldır ‘öğretme’den yana olmuştur. Şüphesiz öğretme ve öğrenme aynı madalyonun iki yönü değildir. Öğretme ile öğrenme farklı süreçlerdir. İlgi odağının öğrenme yönüne kayması demek, her husustan önce farklı kimselerin farklı biçimlerde öğrendiklerinin kabul edilmesi demektir. Böylece onların kişisel öğrenme profillerine uygun alan hangisi ise onları oraya yönlendirmek gerekir. Bilgi toplumunun öğretme teknolojisi bir öğrenme teknolojisidir.”²¹

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı’nın hazırladığı “Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli” adlı çalışmada ise öğrenci merkezli eğitim şöyle tanımlanmıştır:

“Öğrenci Merkezli Eğitim; bireysel özellikler dikkate alınarak, bilimsel düşünme ve iletişim kurma becerisine sahip, öğrenmeyi öğrenmiş, üretken, bilgiye ulaşıp kullanabilen, evrensel değerleri benimsemiş, teknolojiyi etkin kullanan ve kendini gerçekleştirmiş bireyler için, eğitim sürecinin, her aşamada birey katılımını sağlayacak biçimde yapılandırılmasıdır.”²²

²⁰ DPT VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı’ndan aktaran T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.7

²¹ Orhan Oğuz, “Önsöz”, Oğuz, Oktay, Ayhan, **a.g.e.**, s.35

²² T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.14

Öğrenci merkezli eğitim esasen yeni bir kavram değildir. Gelişmiş dünya ülkeleri yıllar önce insanın değerinin farkına vararak bireylerin ilgilerini, isteklerini, becerilerini ve ihtiyaçlarını dikkate alacak biçimde öğretim hayatlarının düzenlenmesi gerektiği gerçeğini keşfetmişlerdir. İnsanlar bütünü bir parçası olarak değil de tek tek, birbirinden farklı bireyler olarak görülmeye başlanmışlardır. Her birey fiziksel özelliklerinden, geçmişine, yaşadıklarından, beklentilerine, ilgi alanlarından, yeteneklerine kadar ayrı birer dünyadır. Dolayısıyla birbirinden bu kadar farklı insanın edindiği bilgiyi diğerleriyle aynı yorumlaması ve değerlendirmesi de güçtür. Öğrenci merkezli eğitim her bireyin ayrı ve özel olduğu gerçeğinden hareket eder. Öğrenci merkezli eğitime göre; öğrencilerin birey olarak sahip oldukları belki de tek ortak özellik benzersiz olduklarıdır.²³

Eğitimden söz edildiğinde bir aktif bir de pasif taraf söz konusudur. Geleneksel eğitim sisteminde eğitici, pasif durumda olan öğrenciye bilgi aktarmaya çalışmaktadır. Hâlbuki “öğrenme”, kişinin kendi çabaları ile bilgi edinmeye çalışmasıdır. Günümüz bilgi toplumunda karşılaşılan sorunları tanımak, bunların öneminin farkında olmak, bu sorunların nedenlerini anlamak, sorunları çözmek ve olası sorunlar oluşmadan tedbir almak bilgi çağı insanının sahip olması gereken olmazsa olmaz yetileridir. Geleneksel eğitim sistemi eğitici/öğretici odaklıdır öğrenci merkezli eğitim ise adından da anlaşılacağı gibi öğrenciyi merkeze alır, öğretmen ise rehber, yol gösterici rolündedir. öğrenci merkezli eğitim bu yönüyle öğrencinin yaratıcılığını ön plana çıkarır ve yaratıcılığını tetikler.

Öğrenci merkezli eğitimde öğrenmeyi öğrenme esastır. Gelişen teknolojik gelişmeler nedeniyle bu gün bilgiye ulaşmak oldukça kolaydır. Bilgiye ulaşmanın bu denli kolay olması bir avantaj olarak görülse de, bu kadar kolay ve emek harcanmadan bilgiye erişilebilmesi yorumlama ve dönüştürme yetisini köreltmesi ve bireyi tembelleştirmesi açısından bir dezavantaja da dönüşebilmektedir. Oysa bilgiye ulaşmak öğrenmenin ilk basamağıdır. Onu yorumlamak ve ilişkileri kurarak güncel

²³ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, **a.g.e.**, s.2

hayatta pratiğe dönüştürmek oldukça zordur. Öğrenme yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Bu nedenle okulda aldığımız bilgi okul sonrası yaşantımızı kuşkusuz karşılayamayacaktır. Ancak yukarıda sözü geçen öğrenmeyi öğrenme temel alınırsa kişi ihtiyaç duyduğu bilgiyi elde ederek, yaşamda karşılaştığı sorunlarla bu şekilde başa çıkabilecektir. Bu yaklaşımla eğitim, bireyi yaşama hazırlayan değil, yaşamın kendisi olarak kabul edilmiş, bireylerin yaşam becerilerinin geliştirilmesi temele alınmıştır. Öğrenci merkezli eğitimin belki de en öncelikli amacı, öğrencinin, kendi kendine öğrenmeyi keşfetmesinin sağlanmasıdır.²⁴

Milli Eğitim Bakanlığı'nın hazırlamış olduğu Öğrenci Merkezli Eğitim Uygulama Modeli'nde öğrenci merkezli eğitimin temel hedefleri ve ilkeleri şu şekilde belirtilmiştir:

“

A. Öğrenci Merkezli Eğitimin Hedefleri:

1. Kendini tanıyarak ve bireysel özelliklerinin farkındadır.
2. Bireysel gelişim için isteklidir.
3. Kendini gerçekleştirir.
4. İşbirliğine ve grup çalışmasına isteklidir.
5. Öğrenmeyi öğrenir.
6. Düşünme becerilerini geliştirir.
7. Akademik becerileri yaşam becerilerine dönüştürür.
8. Etkili iletişim becerisi kazanır.
9. Teknolojiyi etkin kullanır, yordama becerisi geliştirir.
10. Zamanını ve enerjisini verimli kullanır.

B. Öğrenci Merkezli Eğitimin İlkeleri:

1. Öğrenmeyi Öğrenmek Esastır.
2. Her Öğrenci Öğrenebilir.

²⁴T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, a.g.e., ss.14-15

3. Her Öğrenci Öğrenirken Eski ve Yeni Bilgiler Arasında Özgün Bağlantılar Kurar.
4. Düşünmeyi Öğrenmek Sorgulayıcı ve Yaratıcı Düşünceyi Geliştirir.
5. Başarabilme Duygusu İçsel Güdülenmeyi Sağlar.
6. Öğrenme Olumsuz Deneyimlerle Engellendiğinde Zorlaşır.
7. Merak Yaratıcılık ve Kompleks Düşünmeyi Harekete Geçiren Ödevler Öğrenciyi Daha Zorlarını Başarabilmeye Güdüler.
8. Her Öğrenci Farklı Zamanda Farklı Türde ve Farklı Hızda İlerleyerek Gelişir.
9. Farklı Özelliklerdeki Öğrencilerin Birbirleri İle Etkileşimi Öğrenmeyi Kolaylaştırır.
10. Öğrenciler Arasındaki Olumlu İlişkiler Öğrenmeyi Artırır.
11. Her Öğrenci Öğrenmeye Karşı Farklı Yetenek ve Eğilime Sahiptir.
12. Her Öğrenci Yeni Bilgileri Kendi Kalıplarına Göre Kavrayıp Benzersiz Bir Anlama Yaratır.”²⁵

Eğitim anlayışının değiştiği günümüzde, uygulanacak eğitim sisteminde öğretim programlarının, öğretim teknik ve metotlarının, öğretmenlerin rolünün ve ders kitaplarının daha ötesi okulun üslendiği misyonun değişimi kaçınılmazdır. Yaşam boyu öğrenme anlayışına oturtulmuş olan öğrenci merkezli eğitim modelinde öğrenci, öğretmen, idare ve ailenin işbirliği ile belirlenen eğitim hedefine yönelik çalışma gerçekleştirilmelidir.

“Öğrenen merkezli eğitim yalnızca kişilere öğrenmek istediklerini seçme hak ve sorumluluğunu vermekle kalmaz, aynı zamanda bireyin, kendisine uygun yöntemlerle, öğrenme etkinliğine aktif olarak katılma imkânlarını da sağlar. Batılı filozofların neredeyse iki yüzyıl öncesinde dile getirmeye başladıkları bu görüşün gerçekten hayata geçebilmesi için çocukların yalnızca öğretmen tarafından önceden

²⁵ T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı, **a.g.e.**, ss. 14-15

hazırlanmış etkinliklere katılmasının yetersizliği açıkça ortadadır. Öyleyse gerçek anlamda öğrencinin kendi öğrenmelerinden sorumlu olduğu, öğreneceği konuları, bizzat araştırarak, gözlemleyerek ve yorumlayıp uygulayarak kazandığı bir eğitim ve öğrenme ortamının yaratılması son derece önemlidir. Çok küçük yaşlardan itibaren başlatılarak sürdürülen böyle bir uygulama, öğrenmeyi okulun ve sınıfın duvarları ile kitabın sayfaları arasına hapsolmaktan kurtaracaktır. Konuların çok yönlü ve derinliğine öğrenilmesine imkan veren bu yaklaşım, öğrenmeyi zevkli ve eğlenceli bir hale getirir.”²⁶

Yukarıda kısaca değinilen öğrenci merkezli eğitim, teorik anlamda günümüz toplumunun hedeflediği ve ihtiyaç duyduğu insan profilinin yetişmesi açısından önemli bir adım olarak görülebilir. Fakat uygulamada aynı başarıyı yakalayıp yakalayamayacağı gelecek süreçte görülecektir. Çünkü eğitim çok bileşenli ve verim alması uzun bir süreçtir. Çalışmamızın bundan sonraki bölümünde öğrenci merkezli eğitimde bireysel farklılıkların ve bireysel gelişimin temel alınacağı model ve kuramlara kısaca değinilecektir.

2.3. Yeniden Yapılanmanın Kuramsal Temelleri

2.3.1 Tam Öğrenme

“Okulda öğrenme modeli olarak da adlandırılan bu öğrenme modeli, okulda öğrenmeyi en çok etkileyen az sayıdaki faktörü belirlemek ve bu faktörleri kontrol altına alarak, hatadan arınık bir öğretim düzeni oluşturmak üzere geliştirilmiştir.”²⁷

Okullar eğitimin amaçlarına göre öğrencilere belirlenen bilgi, beceri ve tutumların kazandırılmaya çalışıldığı kurumlardır. Bu bilgi, beceri ve tutumların tüm öğrencileri kapsamaması ise oldukça zor bir iştir. “Ancak Amerikalı eğitimci Bloom, işin başından beri olumlu öğrenme koşulları sağlanmış ve bu olumlu öğrenme koşulları öğretme- öğrenme süreci boyunca devam etmiş ise dünyada herhangi

²⁶ Orhan Oğuz, “Önsöz”, Oğuz, Oktay, Ayhan, a.g.e.,s.24

²⁷ Özcan Demirel, Öğretimde Planlama ve Değerlendirme. Ankara, Pegem A Yay., 2004 Aktaran Kenan Demir, “Tam Öğrenme Modeli”, **Eğitimde Yeni Yönelimler**, Ed.: Haz. Özcan Demirel, 2. basım, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005, s.194

birinin öğrenebileceği her şeyi hemen herkes öğrenebilir” sayılına dayalı olarak, kazandırılması gereken davranışların en az % 80-90’nın, öğrencilerin büyük çoğunluğuna kazandırılabilceğini savunmakta ve geliştirdiği ‘ Tam Öğrenme Modeli’ ile de tüm öğrencilerin okulda öğretilenleri öğrenebileceğini belirtmektedir.”²⁸

Okulda öğrenmeyi etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bunlar öğrencilerin bireysel farklılıkları, yetenekleri, ailenin sosyo-ekonomik düzeyi ve öğretmen nitelikleri olarak sayılabilir. Ayrıca öğrencinin konuya olan ilgisi, öğrenme-öğretme etkinliklerine karşı tutumu, kendine olan güveni, motivasyonu ve öğrenmek için göstereceği çaba da öğrenmesine büyük ölçüde etki etmektedir.

“Öğrenmeyi belirleyen değiştirilebilir değişkenleri etkileyerek öğrenmedeki bireysel farklılıkları en aza indirmeyi hatta yok etmeyi hedefleyen tam öğrenme modelinin başarısında şu üç etken önemli rol oynar:

1. Kazandırılacak hedef davranışların öğrenilebilmesi için gerekli önkoşul öğrenmelerin önceden gerçekleşmiş olma derecesi,
2. Öğrencinin kendini öğrenmeye verme, öğrenme sürecine katılma derecesi,
3. Uygulamadaki görünümü ile öğretimin öğrencinin ihtiyaçlarına uygunluk derecesi.”²⁹

Tam Öğrenme Modeli iki önemli temele dayanmaktadır. Bunlardan birincisi her öğrencinin öğrenme sürecine girmeden önceki yaşantısının öğrenme sürecine ciddi bir etkisi olduğudur. Yeni öğretilecek olan bilgiler verilirken daha önce edinmiş oldukları göz önünde bulundurulmalıdır. Bir öğrencinin öğrenme için gerekli ön koşulları ne derece sağlamış olduğu “bilişsel giriş davranışları”nı ve öğrenme güdüsü de “duyuşsal giriş özellikleri”ni ifade eder. Öğrencinin geçmişinin ve ileride öğretilecek içeriğe ilişkin bilgilerin de belirlenmesi şarttır.. Bilişsel giriş davranışları

²⁸ Demir, a.g.e., s.196

²⁹ İnci Balcı, “ Bir Öğretme Modeli Tam Öğrenme”, (Çevirim içi)
<http://www.mufettisim.org/resimler/dosyukle/ogrenmemodeli.htm>, 12.06.2007

onların bilgi, beceri ve yeterliklerini içermektedir. İkinci temel dayanak ise bilişsel ve duyuşsal giriş özelliklerinin (ön öğrenme ve öğrenme güdüsü) ve öğretim hizmeti niteliğinin değiştirilebilirliğidir. Özetle kurama göre; eğer giriş özellikleri ile öğretim hizmeti nitelikli olursa, tam öğrenme gerçekleşecektir. Öğretimin niteliğini artırmak için ipucu (öğrenciye neyin öğretileceğini açıklayan mesajlardır) pekiştirme (bir davranışın olma sıklığını artıran uyarıcılardır), öğrenci katılımı (öğrencinin, öğrenmek için bir şeyler yapmasıdır) ve dönüt-düzeltilme(öğrenciye öğrendiklerinin uygun olup olmadığının bildirilmesi dönüt, yanlışlarının düzeltilmesi ve eksiklerinin tamamlanması düzeltmedir) sağlanmalıdır.³⁰

“Tam öğrenmede eğitimin amacı, öğretmenlerin bütün öğrencilere aynı şekilde davranmalarından çok onların bu öğrencilerden her birine, istediği yer ve zamanda gerekli yardım ve yüreklendirmeyi sağlama yollarını bulmaları zorunluluğuna dayanır. Yani öğretmenler, öğretim araçları ve işlemleri herkese aynı koşulların sağlanması gibi bir hedefe değil, bütün öğrenciler için aynı düzeyde bir öğrenmenin sağlanması hedefine yönlendirilmelidir.”³¹

Bireysel farklılıkları göz önüne alıp, her öğrencinin kendi kapasitesi hızında öğrenme sağlaması, öğrencilerin motive edilerek derse aktif katılımını sağlaması ve izleme testleri ile onları takip edip, eksiklerinin tamamlanması açısından olumlu bir model olmasına karşın bu yöntemin bazı sınırlılıkları da mevcuttur. Bütün öğrencilerin aynı seviyede öğrenmesini amaçladığı için tam öğrenme modeli zaman alıcıdır. Yavaş öğrenen öğrenciler için olumlu olmasına rağmen hızlı öğrenen öğrenciler için engelleyici olabilmektedir. Ayrıca bu modelin uygulaması zordur ve uzmanlık gerektirmektedir.

2.3.2. Çoklu Zeka Kuramı

Zekânın ne olduğu ve nasıl tanımlanması gerektiği konusu uzun yıllardan beri eğitimcilerin ilgi alanını oluşturmaktadır. Çoğu araştırmacı, zekâyı IQ testlerine göre belirlemeye çalışılmışsa da artık günümüzde zekânın tanımı ve içeriği farklılaşmıştır.

³⁰Demir, a.g.e., ss.196-202

³¹Balcı, a.g.e.

Örneğin Piaget bu geleneksel zekâ anlayışına karşı çıkmış; zekâyı zihnin değişme ve kendini yenileme gücü olarak tanımlamıştır.³²

“Zekâyı ilk kez kuramsal düzeyde inceleyen psikolog Guiford’dur.”³³ Geliştirdiği zekâ testine göre; insanın bilişsel sisteminin yapısal bütünlüğü vardır ve süreçlerle ilgili işlemler bireyden bireye farklılık göstermektedir. “Bazı eğitimciler zekâyı, bireyin öğrenme gücü olarak yorumlarken, bazıları da bireyin zihinsel işlevlerini ve performanslarını temel alarak değişik testlerin ölçtüğü nitelik olarak tanımlamışlardır.”³⁴ IQ, bir bireyin zeki olup olmaması konusunda tek ve değişmez belirleyicidir. Bireyler buna göre ya doğuştan zekidirler, ya da değildirler. Oysa IQ testinde doğru cevaplar veren bir şahıs sosyal hayatında insanlarla iletişim sıkıntıları yaşıyor olabilir ya da çok başarılı bir aktör bu testten düşük puan alabilir. Kısacası insan zekâsı bir teste sığmayacak kadar derin ve karmaşık yapıdadır. Son yıllarda birçok eğitimci geleneksel IQ testlerinin yetersizliğinden haberdar olmuşlardır.

“Bizler zekânın çok farklı şekillerde ifade edilebileceğine, sadece sözel ya da matematiksel yeteneklerle ifade edilemeyeceğini bilmekteyiz. En akıllı kim, William Shakespeare, Albert Einstein, Pablo Picasso, Michael Jordan, Leonard Bernstein, Emily Dickinson, Charles Darwin, ya da Martin Luther mi? Bu soruya zekânın geleneksel tanımlamasına dayanarak cevap verirsek, sözel dilsel ve mantıksal matematiksel alanda hangisi ağır basarsa en akıllı O’dur cevabını vermek zorunda kalırdık. Ne var ki, bu insanların hepsi de kendi alanlarında yüksek seviyeli zekâyâ sahip insanlardır.”³⁵

Geleneksel yapıdaki eğitim sistemleri, sözel ve sayısal alanlarda çok iyi gelişmemiş öğrencilerin sahip oldukları diğer yeteneklerini görmezden gelmekte ve yok saymaktadır. Bu anlayış toplumsal anlamda da ciddi bir kabul görmektedir. Öğrenciler meslek seçimlerinde yönlendirilirken, ebeveynleri ve diğer yetişkinler

³² Nilay T. Bümen, “Çoklu Zeka Kuramı ve Eğitim” **Eğitimde Yeni Yönelimler**, Ed. Özcan Demirel, 2. basım, Pegem A Yayıncılık, Ankara,2005, s.2

³³ **A.e.**

³⁴ Ahmet Saban, “**Öğretme Öğrenme Süreci**” ,Nobel Yay., Ankara, 2000, s.36

³⁵ Emin Kuru, “**Knestetik Zeka ve Beden Eğitimi**”, Gazi Eğitim Fak. Dergisi,c. 21, sy:2, 2001, s219,

tarafından dilsel ve matematiksel zekânın ön planda olduğu, hukuk, tıp, mühendislik gibi meslekleri seçmeleri önerilmektedir. Pek çok ailenin, hatta eğitimcinin öğrenciyi tanımaya ve onun ilgi ve yeteneklerini keşfetmeye yönelik çalışma yapmadığı, hatta kendi ilgi ve yeteneklerinin farkına varmış öğrencilerin ise yukarıda bahsi geçen genel yargı nedeniyle eğilimleriyle örtüşmeyen alanlarda eğitimlerine devam etmek zorunda kaldıkları görülmektedir. Diğer taraftan, çoklu zeka kuramı, bütün çocukların sahip oldukları yetenekleri bulmayı ve onları geliştirmeyi önemseyen bir eğitim felsefesi ortaya atmaktadır.

Çoklu Zekâ Kuramı nöropsikoloji ve gelişim uzmanı Gardner tarafından, 1983 yılında yayınlanan ‘ Zihnin Çerçevesi’ adlı yapıtında ortaya konmuştur. Gardner’a göre zeka; insanda doğuştan varolmakla beraber, farklı kültürlerde, farklı biçimlerde ortaya çıkmaktadır. Gardner’ın geliştirdiği kurama göre, zekâ biyopsikolojik bir potansiyeldir ve bir veya daha fazla kültürel yapıda değeri olan bir ürüne şekil verme ya da problemleri çözme yeteneği şeklinde tanımlanır.³⁶

Gardner’ın görüşüne göre her insan sahip olduğu zekâyı geliştirme ve artırma yeteneğine sahiptir. Ona göre zekâ çok yönlü olmasına rağmen kendi içinde bir bütünlük taşır ve her insan çeşitli zekâ alanlarının tümüne sahiptir ve her insan, zekâ alanlarından her birini belli bir düzeyde geliştirebilir.³⁷

“

- Zeka sayısal hesaplanamaz
- Zeka çoğuldur
- Genetiksel olarak gelen zeka potansiyeli geliştirilebilir, değişebilir
- Birey zekasını çeşitli yollarla sergileyebilir
- Sahip oldukları potansiyeli ortaya çıkarmak için kullanılır.”³⁸

Çoklu zekâ kuramının merkezini zeki olmanın tek tanımı ve tek yolu olmadığı görüşü oluşturmaktadır. Gardner, her insanın yoğun olarak kullandığı bir zekâsının

³⁶ Bümen, a.g.e., s.3

³⁷ A.e.ss.3-5

³⁸ Ahmet Saban, “Çoklu Zeka Teorisi ve Eğitim”, Nobel Yay., Ankara, 2003 Aktaran Nida Temiz, “Çoklu Zeka Kuramı Okulda ve Sınıfta”, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007, s.9

olduğunu, bunun da diğerlerini baskıladığını ileri sürmektedir. Her insan farklı yollarla ve farklı hızlarda öğrenir. Kültür, kalıtım, içinde bulunduğu sosyal çevre ve kişisel özellikler zekânın gelişmesinde önemli etkenlerdendir. Gardner; zekânın tek tip olduğu, doğuştan sabit bir düzeyde gelip hep aynı kaldığı ve objektif bir şekilde ölçülebileceği tezini savunan geleneksel anlayışı eleştirerek, tek tip bir zeka olmadığını, IQ ve zeka testlerinin sadece sözel ve mantıksal yetenekleri ölçtüğünü, oysa bireylerde birbirinden farklı sekiz yetenek alanı olduğunu ileri sürmüştür. Gardner bu yetenek alanlarını “zekâ alanları” olarak adlandırmış ve zekayı, insandaki beyin ve zihin sistemlerinin birbirleriyle etkileşimi sonucu ortaya çıkan çok yönlü bir olgu olarak tanımlamıştır.³⁹

Gardner’in zeka türleri ve özelliklerini kısaca şöyle açıklanabilir:

Dilsel Zeka: Sözcükler zekası ya da bir dilin temel işlevlerini açıkça kullanabilme yeteneğidir. Dil zekası, dil kullanımının farklı biçimlerde üretilmesine ve geliştirilmesine yardımcı olur. Dilsel zekaya örnek olarak yazarların ve habercilerin zekası verilebilir.

Mantıksal- Matematiksel Zeka: Bu zeka, sayılar ve akıl yürütme zekası ya da tümdengelim ve tümevarım ile akıl yürütme, soyut problem çözme ve birbiri ile ilişkili kavramlar, düşünceler arasındaki karmaşık ilişkileri anlama yeteneğidir.

Görsel- Uzamsal Zeka: Resimler ve imgeler zekası ya da görsel dünyayı doğru olarak algılama ve kişinin kendi görsel yaşantılarını yeniden yaratma kapasitesidir. Şekil, renk, biçim ve dokunuşu “zihin gözü” ile görme ve bunları resim olarak somut temsillerine dönüştürme yeteneğini içerir. Satranç oyuncularının zekası görsel-uzamsal zekayı örnek olarak verilebilir. Ayrıca, ressam, heykeltıraş, mimar gibi meslekleri tercih eden bireylerde de görsel uzamsal zeka gelişmiş olmalıdır.

³⁹ Bümen, **a.g.e.**, ss.1-37

Müzikal Zeka: Müzikal zeka, diğer zeka türleriyle ilişkili olmayabilen, kendi kural ve düşünme yapılarına sahiptir. Müzik üç temel öğeyi kullanarak konuşulan bir dildir: ses perdesi/ uzunluğu, ritim ve ton. Gardner, düzenli olarak müzikle bir arada olan her insanın, bu üç öğeyi kullanarak beste yapma, şarkı söyleme ve enstrüman çalma gibi müzikal etkinliklerde sahip olduğu bazı becerilerle başarılı olacağını söylemektedir.

Bedensel- Kinestetik Zeka: Bu zeka, tüm vücut ve eller ile ilgili zekadır. Başka bir deyişle, bu zeka, vücut hareketlerini kontrol etmeyi ve yorumlamayı, fiziksel nesnelere manipüle etmeyi ve vücut ile zihin arasında bir uyum oluşturmayı sağlar. Aktörler, sporcular ve dansçılar bedensel- kinestetik zekası gelişmiş insanlara örnek verilebilir.

Sosyal- Zeka: Bu zeka, çevredeki bireylerle iletişim kurma, onları anlama, bu kişilerin ruh durumlarını ve yeteneklerini tanıma gibi davranışlara işaret eder. Politikacılar, dini liderler, öğretmenler, psikologlar bu yetileri ustalıkla kullanırlar.

Özedönük Zeka: Kişinin kendiyle ilgili bilgisi olması ya da yaşamı öğrenmesi ile ilgili sorumluluk almasına işaret eden zekadır. . Özedönük zekası güçlü olan birey, kendi coşkularının sınırlarını anlayabilen, kendi davranışlarını yönetirken bunlara dayanabilen kişidir. Böyle bir kişi zamanında düşünmeyi, yanıtlamayı ve kendini değerlendirmeyi başarabilir.

Doğacı Zeka: Bu zeka, doğal çevreyi anlama ve tanıma ile ilgilidir. Doğacı zeka, kişinin çevredeki bitki ve hayvanların türlerini fark ettiklerinde ve alt türlerin sınıflandırma prensiplerini yaratabildiklerinde ortaya çıkmaktadır. Özellikle doğa bilimcilerin, botanik, zooloji, tıp, inşaat mühendisliği, fotoğrafçılık gibi mesleklerle ilgilenenlerin doğacı zekalarını geliştirmeleri gerekmektedir.⁴⁰

⁴⁰ Bümen, **a.g.e.**,ss.7-12

“Gardner açıkladığı zeka türlerine son olarak sorular zekasını eklemiştir. Gardner’e göre bir çocuk bedenini, yetişkinler aşk, ölüm, çatışma, gezegenin geleceği ve varoluşunu düşündüğünde bu zekâyı kullanmaktadır.”⁴¹

Çoklu Zekâ Kuramı’nda amaç bilginin kazanımından çok bu bilgilerin uygulamaya geçirilebilmesi becerilerinin bireylere kazandırılmasıdır. Kuramın en önemli özellikleri gerçek anlamda problem çözmeye ve bireylerin zekâlarını nasıl kullanacaklarını anlamaya dayanması ile zekânın çoğul olarak ele alınmasıdır. Çoklu Zeka Kuramı’na göre tüm zekalar eşit değerdedir ve içlerinden biri ya da birkaçı diğerinden daha önemli ve değerli değildir. Çünkü zekâlar (bazı istisnalar dışında) birlikte çalışırlar:

”Bir futbol oyuncusu bedensel zekâyı, koşar, yakalar ve vururken; uzamsal zekâyı, sahayı ve görevini tanırken; dil ve sosyal zekayı, oyun kurallarını öğrenirken ve takımıyla tartışırken, paylaşırken; öze dönük zekayı, kendini değerlendirirken kullanmaktadır.”⁴²

Çoklu Zeka Kuramı’nın uygulanabilmesi için öğretmenlere, idarecilere ve öğrencilere kuramın ayrıntılarıyla tanıtılması ve çok iyi anlatılması önem taşımaktadır. Gerçekte pek çok öğretmen aslında derslerinde bilmeden çoklu zekâ kuramından yararlanmaktadır. Öğrencilerini gözleyen, tanıyan, bireysel farklılıklarının ayırıcılığı olarak derslerini bu farklılıkları göz önünde bulundurarak planlayan; yaratıcı pek çok etkinliği ve çeşitli öğretim yöntemlerini kullanan bu öğretmenlerin uyguladıkları şey çoklu zekâ kuramından başka bir şey değildir aslında. Yukarıda da bahsettiğimiz gibi çoklu zekâ kuramına dayalı öğretim sürecine geçilmeden önce kuramın tüm yönleriyle tanınması ve kavranması gerekmektedir. Dersin ya da konunun hedefleri de uygun biçimde saptanmalıdır. Derste tüm zekâları kullanmak adına, hedefi belli olmayan etkinlikler hazırlayıp uygulamak tüm çabaları

⁴¹ Pekkaya, a.g.e., s.45

⁴² Özcan Demirel, “**Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme**”, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2004, s.206

boşa çıkaracaktır. Ayrıca hazırlanan etkinliklere uygun materyal, araç gereç kullanımı da oldukça önem taşımaktadır.

Eğitimde amaç öğrencilerin ne yapabildiklerini belirlemek değil; onların güçlü ve zayıf yönlerini tespit ederek kendilerini değerlendirebilmelerine yardımcı olmaktır. Çünkü öğrenciler güçlü ve zayıf yönlerini bilirlerse kendilerini tamamlamak ve geliştirmek için gerekli olan girişimlerde bulunabilirler. Çoklu zekâ kuramı öğrencileri olumlu- olumsuz başlıklar altında kategorize etmeden onlara bu imkânı sunabilmektedir. Yukarıda sözü geçen sınırlılıkları dikkate alındığında öğretim sürecinde olumlu gelişmelerin önünü açan bir yöntem olarak görülebilir. Öğrenci Merkezli Yaklaşımın temele aldığı öğrencilerin bireysel farklılıklarının dikkate alınması ve o yönde öğretim yol ve yöntemlerine gidilmesi bakımından Çoklu Zekâ Kuramı, Öğrenci Merkezli Anlayışla birebir örtüşmektedir.

Çoklu Zeka Kuramını da kısaca inceledikten sonra gelecek bölümde öğrenci merkezli bir başka yaklaşım olan Oluşturmacılık (Yapılandırmacılık) üzerinde durulacaktır.

2.3.3 Oluşturmacılık- Yapılandırmacılık

Öğrencilere bilgiyi alan, şekillendirilebilecek mekanizmalar gibi yaklaşan, ezbere dayalı, öğretmen merkezli yaklaşım artık geçerliliğini yitirmiş, yerine problem çözebilen ve bilgiyi gerektiği biçimlerde yerine göre kullanabilen bireyleri yetiştirmeye yönelik eğitim politikaları geliştirilmeye başlanmıştır. Bu yeni eğitim politikalarının bir uzantısı olan Oluşturmacılık (Yapılandırmacılık) Kuramı'nı bu bölümde açıklayarak eğitim sistemine yansımalarını gözden geçireceğiz.

“Yapılandırmacılık (Oluşturmacılık), İngilizce “constructivism” sözcüğünün karşılığı olarak kullanılmaktadır.”⁴³ “İngilizce “structuralism”, Fransızca “structuralisme”, Almanca “strukturalismus” terimlerinin Türkçe karşılığı olarak da

⁴³ Özcan Demirel, “Eğitim Sözlüğü”, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2001, s. 131

“yapısalcılık” sözcüğü kullanılmaktadır.”⁴⁴ Oluşturmacılık aynı zamanda yapılandırmacılık, kurmacılık olarak da ifade edilmektedir. Çalışmamız boyunca ‘Oluşturmacılık’ kavramını kullanacağız.

Oluşturmacılıkta öğrenciler yeni bilgiyi, kendilerinde daha önceden var olan ile birleştirerek yeniden oluştururlar. Bu öğrenme yaklaşımında öğrencinin önceki yaşantıları, öğrenmede temel oluşturur. Bilgi, deneysel, subjektif ve bireyseldir. Bilgi, bireysel olarak oluşturulduğu için insanların içindedir, dolayısıyla yapılandırmacılık bilginin bireyden bağımsız olduğu görüşünü reddeder.

Geleneksel eğitim sistemimiz öğrenmeyi uyarıcı ile davranış arasında bağ kurma işi olarak görmektedir. İnsan zihnini doğuştan boş olarak kabul eden ve her şeyin sonradan öğrenildiği görüşünden hareketle tasarlanan geleneksel öğrenme görüşleri ile yapılandırmacı görüşün ayrıldığı temel noktaları Özden şöyle karşılaştırmaktadır:

“Geleneksel Görüş;

Bireylerin dışında nesnelidir.

Öğretmenlerden, öğrencilere transfer edilebilir.

Öğrenciler duydukları ve okuduklarını öğrenirler.

Öğrenme daha çok öğretmenin iyi anlatmasına bağlıdır.

Öğrenme, öğrenciler öğretilenleri tekrar ettiği zaman başarılı olur.

Oluşturmacı (Yapılandırmacı) Görüş;

Bilgi, kişisel anlama sahiptir, öznelidir. Öğrencilerin kendileri tarafından oluşturulur

Öğrenciler kendi bilgilerini oluştururlar. Duyduklarını ve okuduklarını önceki

öğrenmelerine ve alışkanlıklarına dayalı olarak yorumlarlar.

Öğrenme, öğrenciler kavramsal anlamayı gösterebildiklerinde başarılıdır.”⁴⁵

⁴⁴ Ferhan Oğuzkan, **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, Emel Matbaacılık, Ankara, 1993, s.158

⁴⁵ Yüksel Özden, **“Öğrenme ve Öğretme”**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2003,ss.55-56

Oluşturmacılık geleneksel öğrenme kuramlarının, özellikle de davranışçılığın eleştirisidir denilebilir. Geleneksel eğitim sistemimiz genel olarak davranışçı öğrenme teorisi üzerine kurulmuştur ve bu doğrultuda eğitimde güdülen amaç bilgiyi aktarmak ve yaymak, öğrenciler açısından bakıldığında ise bilgiyi almaktır. Dolayısıyla bu yaklaşım öğrencilerin hepsinin aktarılan bilgiden aynı anlamı çıkardığını varsayar. Bilgi kaynağı öğretmendir ve öğrencilere bilgisini aktarmakla görevlidir.⁴⁶

“Geleneksel ders işleme yönteminde, içerik ve öğretme durumu önceden ayrıntılı olarak belirlenir. Yapılandırmacı ders işlemede içerik genel hatları ile belli, sınırları belli değildir. Yapılandırmacı öğretimde öğrenciler kendi kavramlarını kendileri oluşturur, problemlere ilişkin çözüm yollarını geliştirir. Bu yaklaşımda öğretim ortamı, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılımını sağlayacak şekilde düzenlenir ve bu husus çok önemlidir. Öğrenciye inisiyatif kullanma, öğrendiğini değerlendirme, birinci el deneyim kazanma imkanları hazırlanır.”⁴⁷

Oluşturmacı (yapılandırmacı) yaklaşım, Davranışçı yaklaşımın tam aksine bir görüş üzerine temellendirilmiştir. Bilginin öğrenen tarafından alınıp kabul görmesi değil, bireyin bilgiden nasıl anlam çıkardığı önemli görülmektedir.

“Oluşturmacılık:

- Öğretmeye değil öğrenmeye önem verir.
- Öğrenen özerkliği ve inisiyatifini destekler ve kabul eder.
- Öğrenenleri irade ve amaç sahibi varlıklar olarak görür.
- Öğrenmeyi süreç olarak düşünür.
- Öğrenenin araştırmasını destekler
- Öğrenmede deneyimin kritik rolünü onaylar.
- Öğrenenlerin doğal merakını destekler.
- Öğrenenlerin zihinsel modelini hesaba katar.
- Performansı ve öğreneni değerlendirirken anlayışı vurgular.

⁴⁶Bünyamin Yurdakul, “Çoklu Zeka Kuramı ve Eğitim” **Eğitimde Yeni Yönelimler**, Ed. Özcan Demirel, 2. basım, Pegem A Yayıncılık, Ankara,2005,ss.40-42

⁴⁷ Özden, a.g.e., s.68

- Kendini bilişsel teorinin ilkeleri içinde görür.
- Öngör, yarat ve analiz et gibi bilişsel terminolojiden yararlanır.
- Öğrenenin “nasıl” öğrendiğini dikkate alır.
- Öğrenenin diğer öğrenenlerle ve öğretmenle konuşma içerisinde olmasını destekler.
- Birlikte öğrenmeyi destekler.
- Öğrenenleri gerçek dünya durumlarına katar.
- Öğrenmenin gerçekleştiği bağlama önem verir.
- Öğrenenin inançları ve tutumlarını göz önünde bulundurur.
- Öğrenenlere yeni bilgi oluşturma ve gerçek deneyimlerden anlama fırsatını sağlar.”⁴⁸

Yapılandırmacılık bilginin ve öğrenmenin adım adım kurulması, yapılandırılması olarak kabul edilir. “Oluşturmacılık, öğretimle ilgili bir kuram değil, bilgi ve öğrenme ile ilgili bir kuramdır ve bu kuram bilgiyi temelden kurmaya dayanır. Başlangıçta öğrenenlerin nasıl öğrendiklerine ilişkin bir kuram olarak gelişmiş ve zaman içinde öğrenenlerin, bilgiyi nasıl yapılandırdıklarına ilişkin bir yaklaşım haline dönüşmüştür.”⁴⁹

Ön bilgilerden yola çıkılarak, bilgilerin artırılması, geliştirilmesi ve yeni öğrenilenlerle bütünleştirilmesinin ön plana alındığı yapılandırmacılık bir öğretim kuramından daha çok bir felsefe, öğrenme ile ilgili bir yaklaşım olarak tanımlanmaktadır. Yapılandırıcı yaklaşım felsefe, psikoloji, sosyoloji ve eğitimde uygulama alanı bulmuştur.

Bilgiyi oluşturma (yapılandırma) meselesiyle pek çok bilim insanı uğraşmıştır; John Dewey, Piaget ve Vygotsky gibi bilim adamlarının çalışmaları

⁴⁸ Tuncer Can, “Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğretmenlerinin Yetiştirilmesinde Kuram ve Uygulama Boyutuyla Oluşturmacı Yaklaşım Oluşturmacılık”, 2004, (Çevirim içi), <http://www.ingilish.com/olusturmacilik.htm>, 25.07.2007

⁴⁹ Demirel, **a.g.e.**, s.233

yapılandırmacılığın şekillenmesinde önemli katkı sağlamıştır.⁵⁰ Kuramın oluşmasında gerek yazıları gerek araştırmalarıyla katkıda bulunan araştırmacı ve kuramcılar arasında Jarome Bruner, Von Glasersfeld de sayılması gereken isimlerdir.⁵¹

“Oluşturmacılık kuramı kendi içinde iki farklı eğilimi barındırmaktadır (Deryakulu 2001). Bunlar Piaget’ nin görüşleri çerçevesinde bireyi, onun öğrenme ve gelişimini, bilgi oluşturmasını merkeze alan bilişsel yapılandırmacılık (oluşturmacılık) ve Vygotsky’ nin görüşleri doğrultusunda bireyden çok toplumu, toplumsallığın bireye, öğrenmeye ve gelişime etkisini ve bilgi oluşturmadaki rolünü merkeze alan toplumsal yapılandırmacılıktır (oluşturmacılık). Piaget öğrenmeyi temelde bireysel bir etkinlik olarak görüyordu, ona göre bireyin bilgiyi nasıl özümseyeceği, sahip olduğu diğer bilgilerle nasıl bütünleştireceği, yaşadığı çelişkili durumları nasıl çözeceği öğrenme açısından en önemli bileşenlerdir. Vygotsky’ ye göre ise öğrenme bireyin yaşadığı toplumsal ve kültürel doku içinde gerçekleştirdiği bir bilinçli etkinliktir. Dahası, birey toplumsal ve kültürel çevresi ile olan ilişkisinden bilgiyi oluşturmakta ve içselleştirmektedir.”⁵²

Anlamak, keşfetmek, yeniden kurmak ve bu şekilde bilgi üretmek yapısalcı yaklaşımda varolan öğrenme biçimidir. Kuramın gelişimine katkıda bulunan bilim adamları arasında küçük farklılıklar olmakla birlikte birbirine ters düşen fikirler yoktur. İşbirliğine, problem çözmeye, keşfe ve uygulamaya dayalı öğrenme ağırlık verilen önemli noktalardır. Oluşturmacılık öğrenmenin yaşantımızla bağlantılı sosyal bir etkinlik olduğunu savunur. Kurama göre, öğrenme aktif bir süreçtir ve insanlar öğrenirken, öğrenmeyi öğrenir. Motivasyon öğrenmede önemli bir öğedir ve öğrenme için belirli bir zamana gerek vardır. Yeni bilgiler, eskilerin üzerine inşa edilerek kazanılır. Kullandığımız dil, eski bilgilerimiz, inançlarımız, korkularımız ve değer yargılarımız öğrenmelerimizi etkiler.⁵³

⁵⁰ Özden, **a.g.e.**, ss.55-56

⁵¹ Yurdakul, **a.g.e.**, ss.39-61

⁵² Can, **a.g.e.**

⁵³ Yurdakul, **a.g.e.**, ss.39-61

Oluşturmacılık kuramının en önemli ilkesi insanların kendi anlayışlarını etkin bir şekilde oluşturdukları şeklindedir. Oluşturmacılık kuramının temelini oluşturan ilkeler aşağıda özetlenmiştir:

“

- Bilgi, reflektif (yansıtmalı) soyutlama süreciyle oluşturulur.
- Öğrenenler/Bireyler kendi anlayışlarını oluştururlar.
- Öğrenendeki/Bireylerdeki bilişsel şemalar öğrenme sürecini kolaylaştırır.
- Öğrenendeki/Bireylerdeki bilişsel yapılar ve şemalar sürekli bir gelişim süreci içerisindedir.
- Öğrenme anlıksal anlamaya bağlıdır.
- Öğrenme toplumsal etkileşimle desteklenir.
- Anlamli öğrenme gerçek öğrenme etkinlikleri/görevleri sonucu gerçekleşir.”⁵⁴

Oluşturmacılığın eğitim ortamına yansımalarına baktığımızda ise hiyerarşik bir sınıflama ve her öğrenci için aynı hedefleri belirleme gibi yaklaşımların terk edildiğini görürüz. Oluşturmacı eğitim anlayışında “ne öğretilmeli?” sorusunun yerine “birey nasıl öğrenir?” sorusu değer kazanmıştır. Oluşturmacı yaklaşımda hedefler ürüne dayalı değil sürece dayalı olarak belirlenmektedir. Bu anlayışa göre öğrenciler kendi öğrenmelerinde sorumluluk alarak, düşünce becerileri geliştirebilmektedirler. Öğrenme ve değerlendirme etkinlikleri öğrenenle planlanır, uygulanır ve değerlendirilir. Öğrenme ezbere değil düşünme ve anlamaya dayanır. Oluşturmacılıkta öğrenci edilgen bir biçimde bilginin kendisine öğretilmesini beklemez, öğrenme etkinliğinin belirleyicilerindedir. Yapılandırmacı yaklaşımda yalnız öğrencinin değil, öğretmenin rolünün de değişime uğradığından bahsetmiştik. Oluşturmacı anlayışa sahip öğretmenlerin genel özelliklerini şöyle sıralandırmak mümkündür:

⁵⁴ Can, a.g.e.

“

- Öğrencilerin görüşlerine önem verir, öğrenci görüşleri doğrultusunda yöntem ve tekniklerini, dersin içeriğini değiştirebilir.
- Öğrencinin sahip olduğu mevcut bilgi, beceri, çeşitli yönleriyle kapasite ve özelliklerini iyi tanır, tanıma çalışmalarında bilimsel yöntem ve teknikleri kullanır.
- Öğrencilerin eğitim ortamında olabildiğince rahat olmalarını sağlar, onların bağımsız iş yapabilme güçlerini geliştirmelerine yardımcı olur, sınıf içinde öğrenme etkinliklerinin gerektirdiği hareket ve yer değiştirmelere izin verir.
- Açık uçlu sorularla öğrencilerin düşünmelerini, sorgulama ve soru sorma becerilerini geliştirir.
- Öğrencilerine öğrenmeyi ve düşünmeyi öğretir.
- Eğitim ortamında öğrenci yerleşimini; iletişimin yönü, “öğretmenden öğrenciye, öğrenciden öğretmene ve öğrenciden öğrenciye” olacak şekilde düzenler.
- Grupla çalışma yöntem ve tekniklerine önem verir.
- Öğrenmeyi öğrencinin ilgi ve ihtiyaçları etrafında yoğunlaştırır.
- Öğrencilerin geniş bir bakış açısı kazanmaları için, devamlı farklı ve alternatif görüşler sunar.
- Öğrencilerin moral, isteklendirme ve meraklarını devamlı canlı tutar.
- Öğrencilerin özgün, yaratıcı yönlerinin ürünü olan çalışmaları tespit ve takdirde çok titiz davranır.
- Öğrencilerin kendi yanlışlarını, görüşlerindeki çelişkileri yine kendilerinin görmesine, bulmasına fırsat verecek etkinlikler düzenler. Öğrenci hatalarını, yanlışlarını öğrenmede bir fırsat olarak bilir ve kullanır.
- Öğrenmenin değerlendirilmesinde sonuçtan çok, sürece önem verir, ölçme değerlendirme ölçütlerini öğrencilerle birlikte tespit eder.”⁵⁵

Oluşturmacı yaklaşımda öğretmen kendisi demokratik ortamlar yaratarak öğrencilerinin demokrasi ve katılımcı bilinci kazanmalarını, düşünme ve sorgulama becerilerini geliştirmelerini sağlar. Onların işbirliğine ve ortak çalışma, eleştiri yapabilme ve eleştiriye açık olma gibi yönlerini geliştirir. Öğretmen, öğrenciye bilgiye ulaşması için kaynak sağlayan, onlara rehberlik eden, öğrenciyle birlikte

⁵⁵Özden, a.g.e., ss.72-73

öğrenci olan ve araştırandır. Onların yaratıcılıklarını ortaya çıkarmak için ve farklı bakış açıları kazanmalarını sağlamak için onlara çeşitli alternatif ve görüş açıları sunarak bu yönlerini besler.⁵⁶

Bir öğretme değil, öğrenme kuramı olan oluşturmaçılık öğrencilerin aktif katılımını sağlayarak onlara öğrenmeyi sevdirebilir, düşünme ve anlama etkinliklerini geliştirir, öğrencilerin kendi oluşturduğu ve keşfettikleri bilgilere dayalı bir öğrenme sunduğundan onların öğrendikleri bilginin sahibi olmalarını sağlar, sahip oldukları bu bilgilerini okul dışındaki ortamlara uyarlayarak yaşamsal becerilerini, sosyal ve iletişim yeteneklerini geliştirmelerini sağlar.

Oluşturmaçı yaklaşımın öğrenci merkezli öğrenme ortamlarının hazırlanmasında eğitim sistemimize katkı sağlayacağı ve öğretmen ve yöneticilerin doğru katılımıyla eğitimin kalitesinin artırılmasında önemli bir etken olacağını söylenebilir. Bir sonraki bölümde eğitim sistemimizde yeniden yapılandırma değerlendirilecek, eleştirel bir bakışla irdelenecektir.

⁵⁶ Yurdakul, **a.g.e.**,ss.39-61

3. TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA METİN İŞLEME SÜREÇLERİ DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde ana çizgileriyle aktardığımız kuramsal temele dayanarak gerçekleştirilen yeniden yapılanma doğrultusunda hazırlanan Türkçe ders kitapları metin işleme boyutuyla değerlendirilecektir. Yeniden yapılanmanın (2004) öngördüğü anlayış doğrultusunda hazırlanan ders kitaplarının değerlendirilmesi burada ilköğretim düzeyinde ders kitaplarına yönelik olarak geliştirilecek ve iki ana başlıkta işlenecektir. Dolayısıyla önce 1-5. sınıflara yönelik ders kitaplarında yer alan metinlerin değerlendirilmesi, ardından da ilköğretim ikinci kademe sınıfları olan 6-8. sınıflara yönelik ders kitaplarının değerlendirmesi yapılacaktır. Bütüncül bir bakış açısıyla yapılacak değerlendirmelerde öncelikle, yeniden yapılanmanın sağladığı olanaklar ile içerdiği sınırlılıkları ortaya koymak bakış açımızı yönlendiren iki temel dayanaktır. Özetleyerek söyleyecek olursak, ders kitaplarını değerlendirirken temel amaç, yeniden yapılanmanın Türkçe öğretimine ne yönde niteliksel katkılar getirdiğini gözler önüne sermek, öte yandan da ne yönde eksiklikler olabileceğini ortaya koymaktır.

3.1. İlköğretim Birinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Metin Çalışmaları

3.1.1. Değerlendirme

İlköğretim birinci kademe Türkçe dersleri için hazırlanan ders materyalleri; biri ders kitabı ve biri öğrenci çalışma kitabı olmak üzere iki ders malzemesinden oluşmaktadır. Metinlere sadece ilköğretim 1-5 Türkçe ders kitaplarında yer verilirken; metinlerin işlenişine yönelik alıştırmalara ise ilköğretim 1-5 Türkçe öğrenci çalışma kitaplarında yer verilmiştir. Birinci kademe sınıfları için hazırlanan ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik değerlendirme öncelikle araştırmalar temelinde, dolayısıyla işleniş biçimleri ele alınarak yapılacaktır. Aşağıda birinci

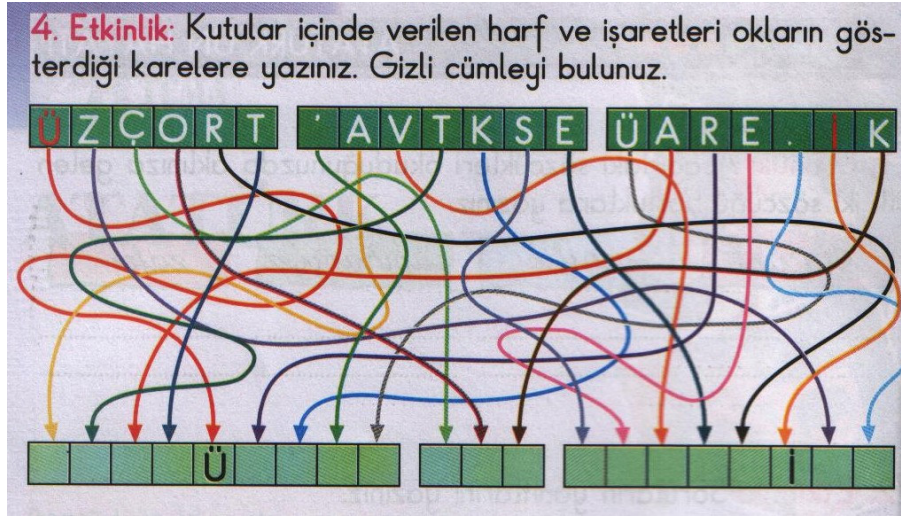
kademe sınıfları için hazırlanan ders kitaplarının sunduğu olanaklar örneklerle anlatılacak ve sınırlı kalan yönleri gösterilmeye çalışılacaktır.

3.1.1.1. Olanaklar

Ders kitaplarına genel bir bakış açısıyla yaklaştığımızda yerleşik ders kitabı düzenine yeni boyutlar getiren bir zenginleşmenin sağlandığını söyleyebiliriz. Öğrenciyi edilgen kılan ve Türkçe derslerinde üretkenliği geliştirmeyen alıştırmaların yerine öğrenciyi yaratıcı olmaya yönlendiren bir alıştırma anlayışının ders kitaplarına egemen olduğunu söyleyebiliriz. Alıştırmaların düzenlenmesinde öğrenciyi metne hazırlayan, bir diğer anlatımla öğrencinin ön bilgi ve deneyimlerini canlandıran alıştırmalar görmek olanaklıdır. Aşağıdaki örnekler bu saptamayı somutlaştıran örneklerdir ve işlenecek olan her bir ünite bir şemaya karşılık gelmektedir. Ayrıca işlenen metinler diğer disiplinler ile ilişki kurulacak metinlerden seçilmiş ve disiplinler arası ilişkiye de atıf yapılmasına olanak sağlanmıştır. Ünitelerin sonlarında da öğrencilere yönelik öz değerlendirme formları bulunmaktadır. Yukarıda bahsedilen tüm olumluluklar örneklerle sunulacaktır.

Sözcük Çalışmaları:

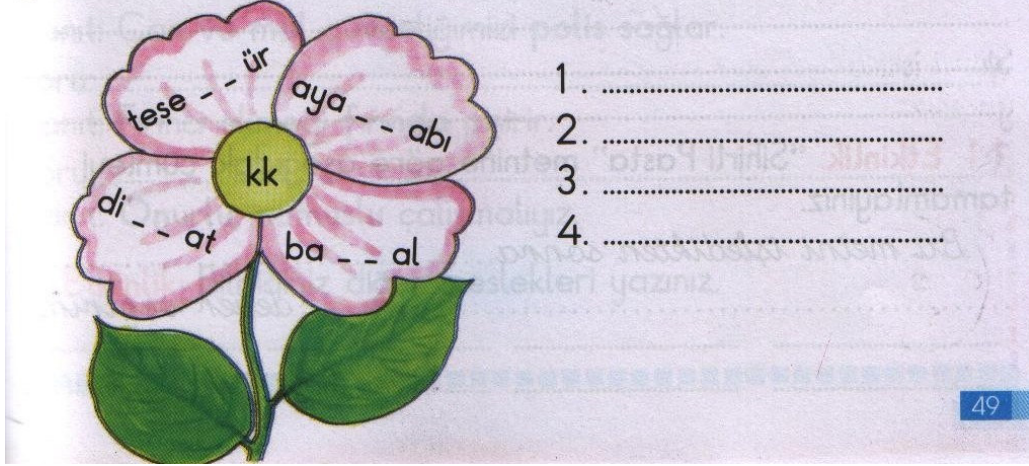
Kitap Örneği -1

(İlköğretim Türkçe 2 Çalışma Kitabı, s. 28)

Kitap Örneği -2

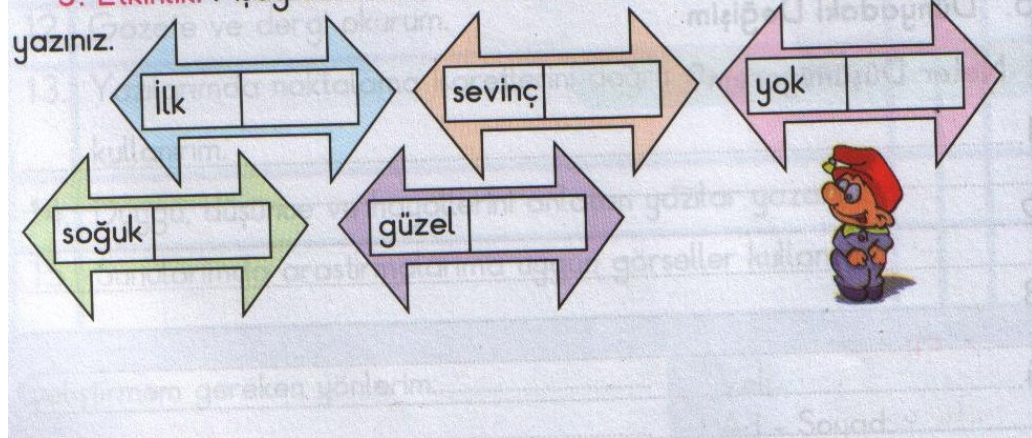
7. Etkinlik: Resimde gizlenen dört sözcüğü bulunuz ve aşağıya yazınız.

(İlköğretim Türkçe 2 Çalışma Kitabı, s. 49)

Kitap Örneği -3

3. Etkinlik: Aşağıdaki kelimelerin zıt anlamlılarını bulup karşlarına yazınız.

(İlköğretim Türkçe 3 Çalışma Kitabı, s. 52)

Kitap Örneği -4

1. ETKİNLİK: "Temizlik" kelimesi size neler çağrıştırıyor? İlgili yerlere yazınız.

temizlik

2. ETKİNLİK: Anahtar kelimelerin anlamlarını yazınız.

çevre doğa saygı

(İlköğretim Türkçe 4 Çalışma Kitabı, s. 62)

Kitap Örneği -5

1. ETKİNLİK: Aşağıdaki kelimelerin anlamlarını arkadaşlarınızla konuşarak başlıklara yazınız.

balon :
cesaret :
hayret :
hedef :

(İlköğretim Türkçe 5 Çalışma Kitabı, s. 21)

Metni anlamaya yönelik çalışmalar:

Kitap Örneği -1

6. Etkinlik: Hikâye haritasını tamamlayınız.

Kahraman <i>Top Tawşan</i>	Yer
Olay	Masalın Adı
	Zaman

(İlköğretim Türkçe 2 Çalışma Kitabı, s. 15)

Kitap Örneği -2

2. Etkinlik: Metnin içeriği hakkında tahminlerinizi yazınız. Metnin okunmasından sonra tahminlerinizi karşılaştırınız. Aşağıdaki "Bana göre" kutucuğuna metnin içeriğiyle ilgili tahminlerinizi, "Metne göre" kutucuğuna ise metin okuduktan sonraki düşüncelerinizi yazınız. Yazdıklarınızı karşılaştırınız.

Bana göre:	Metne göre:
---	--

(İlköğretim Türkçe 3 Çalışma Kitabı, s. 10)

Kitap Örneği -3

4. ETKİNLİK: Hikâye haritasını tamamlayınız.

Ana Karakter
.....
Yardımcı Karakterler
.....
.....

Hikâyenin Adı
YEŞİLLE MAVİNİN ÖLÜMÜ

Olay
.....
.....
.....

Yer
.....
.....

Zaman
.....
.....

Ana Fikir
.....
.....

(İlköğretim Türkçe 5 Çalışma Kitabı, s.49)

Kitap Örneği -4

8. Etkinlik: Metni okumadan önce ve metni okuduktan sonraki bilgilerinizi karşılaştırarak yazınız.

Yeni öğrendiklerim:
.....
.....
.....

Demokrasiyle ilgili bildiklerim:
.....
.....
.....

(İlköğretim Türkçe 3 Çalışma Kitabı, s. 20)

Dil Bilgisi Çalışmaları:

Kitap Örneği -1

8. Etkinlik: Aşağıdaki noktalama işaretlerinin adlarını yazınız.

(.) (,) (?)

.....

Kaybolduk.
Bizi yandaki metne
yerleştirir misiniz?

ÇAN ÇAN

- Çan çan çikolata.
- Hani bana limonata?
- Limonata bitti
- Hanım kız gitti
- Nereye gitti
- İstanbul'a gitti
- İstanbul'da ne yapacak
- Terlik pabuç alacak

16

(İlköğretim Türkçe 2 Çalışma Kitabı, s. 16)

Kitap Örneği -2

3. Etkinlik: Verilen ekleri kullanarak cümlelerde boş bırakılan yerleri tamamlayınız.

Ailemizin verdiği hançlıkları tutumlu kullanalım.
Kin yerlerde oynamayalım.
Tutum olmak hepimizin görevidir.
Yaş lara saygı gösterelim.

-li -lık -lı -lu

(İlköğretim Türkçe 3 Çalışma Kitabı, s. 99)

Kitap Örneği -3

3. ETKİNLİK: Aşağıdaki örnek kelimeleri ve aldıkları ekleri inceleyiniz. Siz de papatyanın ortasındaki ekleri kullanarak yeni kelimeler türeterek yazınız.

örnek: ses **siz** → sessiz, kapı **cı** → kapıcı, ilgi **li** → ilgili, özel **lik** → özellik

817

(İlköğretim Türkçe 4 Çalışma Kitabı, s. 79)

Kitap Örneği -4

11. ETKİNLİK: Aşağıdaki cümlelerde "mi"nin yazılışına dikkat ediniz. Siz de benzer cümleler yazınız.

Size dondurma alayım mı? _____

Oyun oynayalım mı? _____

Akşam bize gelir misin? _____

Hafta sonu pikniğe gider miyiz? _____

Ödevlerini zamanında yaptın mı? _____

SÖZLÜK

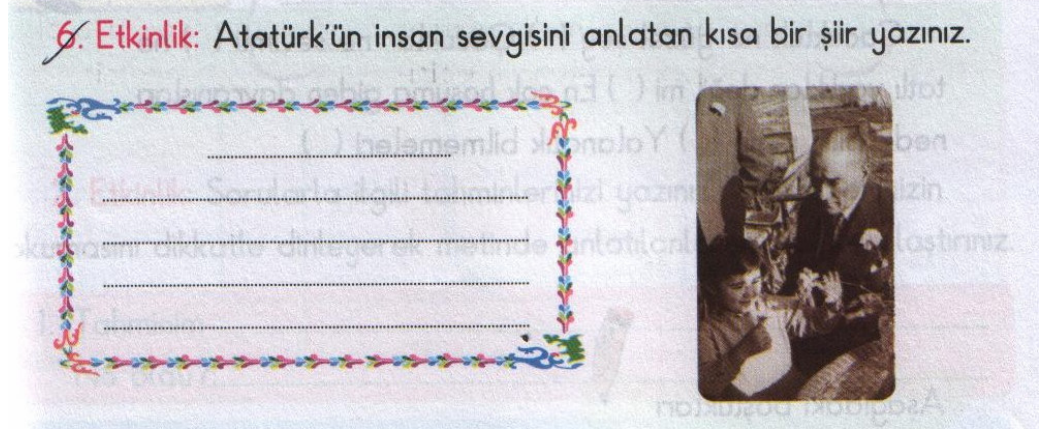
Cümleye soru anlamı katsam da katmasam da senden ayrı olmalıyım.

(İlköğretim Türkçe 4 Çalışma Kitabı, s. 95)

Metinden yola çıkarak kendini ifade etme:

Kitap Örneği -1

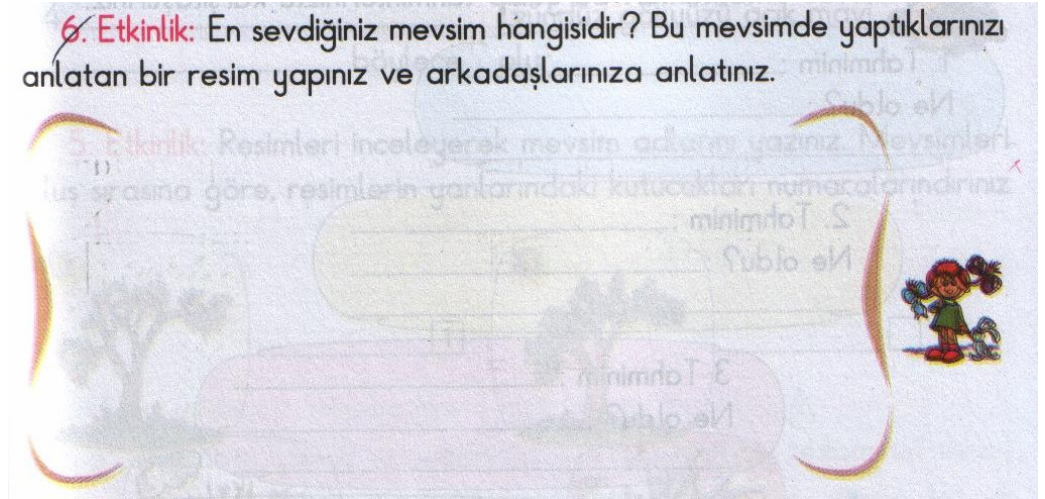
6. Etkinlik: Atatürk'ün insan sevgisini anlatan kısa bir şiir yazınız.

(İlköğretim Türkçe 3 Çalışma Kitabı, s. 37)

Kitap Örneği -2

6. Etkinlik: En sevdiğiniz mevsim hangisidir? Bu mevsimde yaptıklarınızı anlatan bir resim yapınız ve arkadaşlarınıza anlatınız.

(İlköğretim Türkçe 3 Çalışma Kitabı, s. 53)

Kitap Örneği -3

9. Etkinlik: Bir mucit olsaydınız nasıl bir buluş yapardınız? Görselleştiriniz.

Bu buluşun adı nedir?
.....

Ne işe yarıyor?
.....

Neyle çalışıyor?
.....

İnsanlar nerede kullanabilir?
.....

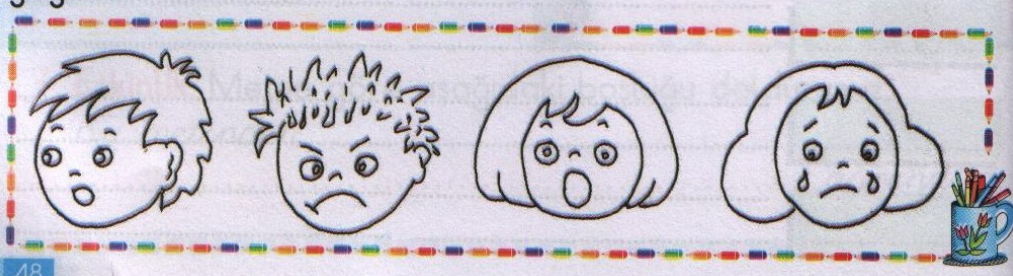
(İlköğretim Türkçe 3 Çalışma Kitabı, s. 113)

Kitap Örneği -4

şaşkınlık öfke korku üzüntü

Şimdi işaretlediğiniz duyguları ifade eden resimleri bularak boyayınız.

48

(İlköğretim Türkçe 2 Çalışma Kitabı, s. 48)

Örnek Öz Değerlendirme Formu:

Adım Soyadım:.....		BEN		
Nu:		Evet	Biraz	Hayır
1.	Sunulan resimleri dinlediklerimi anlamak için kullanırım.			
2.	Dinlediklerimde eş sesli kelimeleri ayırt ederim.			
3.	Dinlediklerime ilişkin karşılaştırmalar yaparım.			
4.	Konuşmak için hazırlık yaparım			
5.	Konuşmalarımnda açıklayıcı örnekler veririm.			
6.	Bilgi edinmek amacıyla soru sorarım.			
7.	Sesli okumada vurgu ve tonlamalara dikkat ederim.			
8.	Okuduklarımdaki duygusal ve abartılı öğeleri belirlerim ve sorgularım.			
9.	Okuduklarımda sebep-sonuç ilişkileri kurarım.			
10.	Okuduklarımdan çıkarımlar yaparım.			
11.	Okuduğumu özetlerim.			
12.	Ekleri kullanarak kelimeler türetirim.			
13.	Eğlenmek için fıkra, bilmece, tekerleme, masal vb. okurum.			
14.	Yazılarımda farklı düşünmeye yönlendiren ifadeleri kullanırım.			
15.	Şiir yazarım			

Geliştirmem gereken yönlerim:.....

.....

.....

Veli
Ad - Soyad:.....
imza

(İlköğretim Türkçe 3 Çalışma Kitabı, s. 120)

Yukarıdaki örnekler yeniden yapılanmanın Türkçe öğretiminde alıştırma anlayışına getirdiği yeni bakışı göstermektedir. Bu örnekler öğrencinin metne etkin bir biçimde yönelmesini sağlayacak olumlu bir boyuttur. Buna dayanarak yeniden 2004 yapılanmasının Türkçe öğretimine eğitsel ve yönlemsel yönden çağdaş yönelimlere uygun katkılar sağladığını söyleyebiliriz.

Sonuç olarak 2004 yeniden yapılanmasının ürünü olan Türkçe ders kitaplarının dayandığı kuramsal görüşlerin gereklerini yerine getirmeye çalışan ve öğrenciyi metin okuma sürecinde etkin kılmayı amaçlayan bir anlayışla hazırlandığını söyleyebilmek olanaklıdır. Yukarıda verdiğimiz örneklerle de Türkçe öğretiminin bu yapılanma bağlamında kazandığı yeni boyutlar gösterilmeye çalışılmıştır.

3.1.1.2. Sınırlılıklar

Eğitimle ilgili her yeniden yapılanma belli bir kuramsal görüşe dayandığı ölçüde bilimseldir. Bu noktada önemli olan, kuram ve uygulama bütünlüğünün sağlanabilmesidir. Kuşkusuz bu kolay bir iş de değildir. Daha açık bir anlatımla her yeniden yapılanma kaçınılmaz biçimde kimi eksiklikleri de içerir. Süreklilik kazandıran da, uygulamada ortaya çıkan eksiklikleri ya da aksamaları giderme arayışlarıdır. Bu açıdan baktığımızda ders kitaplarında metin işleme yönünde aksamalar olup olmadığının sorgulanması göz ardı edilmemesi gereken bir gerekliliktir. Bir yenileşme karşısında incelemeden önyargı ile reddetme ne kadar yanlışsa yenilikleri sorgulamadan benimseme de o denli yanlıştır. Buradan hareketle ilköğretim birinci kademe ders kitaplarının zengin görseller ve özendirici alıştırma biçimleri olmasına rağmen giriş için öğrencinin ön bilgilerini harekete geçirecek herhangi bir çalışmanın yapılmamış, çalışma kitaplarında buna yönelik bir bölüm hazırlanmamış olması dikkat çekicidir. Ayrıca görsellerin zenginliği göz alırken metni kavrama ve yorumlamaya yönelik çalışmalara yeterince ağırlık verilmediğini de söyleyebiliriz.

3.1.2. Öneri Örnekleri

Buraya değin sunulan açıklamalarda 2004 yeniden yapılanmasının Türkçe öğretimine ders kitapları bağlamında sağladığı ve çağdaş eğitim anlayışına uygun düşen yenilikleri göstermeye çalışırken eksik kalan kimi yönleri de belirlemeye çalıştık. Öneriler düzleminde sunacağımız örnekler özellikle eleştirdiğimiz noktaları giderme amacıyla geliştirilmiştir. Hemen belirtmek gerekir ki burada sunulan önerilerin en iyi olmak gibi bir iddiası da yoktur. Sunulan örneklerle amaçlanan nitelikli bir Türkçe öğretiminin gerçekleşmesine katkıda bulunabilmektir. Önerilerin geliştirilmesinde ders kitaplarında yer alan metinler kullanılmış, ancak eleştirdiğimiz noktalar ışığında eklemeler yapılarak daha zengin bir işleyiş biçiminin gerçekleştirilmesine çalışılmıştır. Dolayısıyla sunulan öneri ders kitabında yer alan ve kendi içinde metin ve alıştırmalarla birlikte bir bütün oluşturan bir birim olarak kurgulanmıştır. Her sınıf için bir örnek sunmak bu araştırmanın kapsamını aşacağından, belli bir sınıf temelinde örnek nitelikli bir öneri sunulması doğru görülmüştür. İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı'nda yer alan "Balkonlardaki Çocuklar" adlı şiiri yeniden uygulama modeli oluşturarak aşağıdaki gibi işlenebilir:

I. Hazırlık

1. Ön Hazırlık

Kullanılacak araç-gereçlerin hazırlanması.

2. Zihinsel Hazırlık

a) Ön bilgileri harekete geçirmek

- Öğrencilere yetişkin ve çocuk sözcüklerinin anlamlarını bilip bilmedikleri sorulur, neye göre böyle bir ayrıma gidildiği kavratılmaya çalışılır.
- 1. etkinlik.

b) Anahtar kelimelerle çalışma

- Metinde geçen "hak, kılmak, kafes, ebediyen" sözcükleri üzerine öğrencilerle konuşulur, doğru anlamlara ulaşıldıktan sonra öğrencilerden bu sözcükleri kullanarak birer cümle kurmaları istenir.
- 2. etkinlik.

c) Tahmin etme

- Öğrencilerden kitaplarını açmalarını, metnin başlığından ve metindeki resimden yararlanarak metin hakkında tahmin yürütmeleri istenir.

II. Anlama

A. Dinleme, Okuma, Görsel Okuma

1. Dinleme

Metni okumadan önce tüm öğrencilere dinleme kuralları hatırlatılır.

2. Okuma

- a) Öğrencilere sesli okuma yaptırılır.
- b) Okurken metinde anlamını bilmedikleri sözcüklerin altını çizerek, belirlemeleri istenir.
- c) Anlamını bilmedikleri sözcük varsa bunların anlamını metnin akışından yola çıkarak tahmin etmeleri istenir.

3. Görsel okuma

Okuma sonunda metnin içeriği ile resim arasındaki ilişki tartışılır.

B. Metni İnceleme

- Öğrencilerin en fazla etkilendikleri ve kendilerine yakın buldukları dördüğü ezberlemeleri ve sınıfta okumaları sağlanır.
- 3. etkinlik.

C. Söz Varlığını Geliştirme

- 4. etkinlik.

III. Metin Aracılığıyla Öğrenme

A. Günlük Hayatla İlişkilendirme

- a) Metinde anlatılanla günlük hayat arasında ilişki kurulması istenir.
 - 5. etkinlik.

B. Diğer Derslerle İlişkilendirme

- (Resim) “Özgürlük” sözcüğünü bir resim ile anlatmaları istenir. 6. etkinlik.
- (Sosyal Bilgiler) İnsan hakları, çocuk hakları ve hayvan hakları üzerine konuşulur. 7. etkinlik.

IV. Kendini İfade Etme

A. Zihinsel Hazırlık

a) Öğrencilerle birlikte örnek konuşma ve yazma konuları belirlenir. Konular tahtaya yazılır ve üzerinde tartışılır.

- Haklarımızın ve özgürlüklerimizin neler olduğu
- Çocuk haklarının ülkemizde yeterince uygulanıp uygulanmadığı

B. Konuşma, Yazma, Görsel Sunu

Öğrencilerin kendilerini ifade etmeleri sağlanır. 8. etkinlik.

V. Değerlendirme

Öğrencilere verilen öz değerlendirme formu ile kendilerini değerlendirmeleri istenir.

Uygulama Örneği 1:

“Balkonlardaki Çocuklar

İndirin balkonlardan çocukları

Çocuklar oynayacak.

Çocuklar sevimli, çocuklar güzel

Çocuklar sıcak...

İndirin balkonlardan çocukları

Haklarıdır baharı yaşamak.

Güneşi görsünler, toprağı görsünler

Avuçlarında ufalsın toprak.

İndirin balkonlardan çocukları

Hayatı kılmayın yasak.

Yoksa kentin kafesinde çocuklar

Ebediyen ağlayacak...

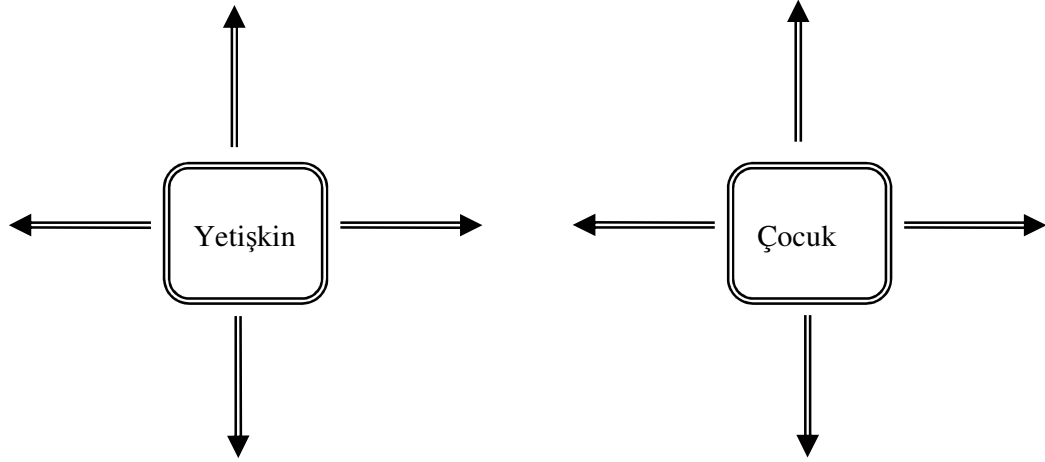
Ahmet Efe / Gül Çocuk”¹

¹ Türkçe Ders Kitabı İlköğretim 5, MEB Devlet Kitapları, 3. Baskı, İstanbul, 2007, s.130

1. Etkinlik

Yetişkin ve çocuk sözcüklerinin size çağrıştırdıklarını ilgili yerlere yazınız.
Çağrışımlarınızın nedenlerini alttaki boşluğu kullanarak açıklayınız.

2. Etkinlik

Aşağıdaki sözcüklerin anlamlarını önce tahmin edip ardından sözlük anlamlarını yazıp cümle içinde kullanınız.

Benim Tahminim

Sözlük Anlamı

hak.....
.....

Cümlem.....
.....

kılmak.....
.....

Cümlem.....
.....

kafes.....
.....

Cümlem.....
.....

ebediyen.....
.....

Cümlem.....
.....

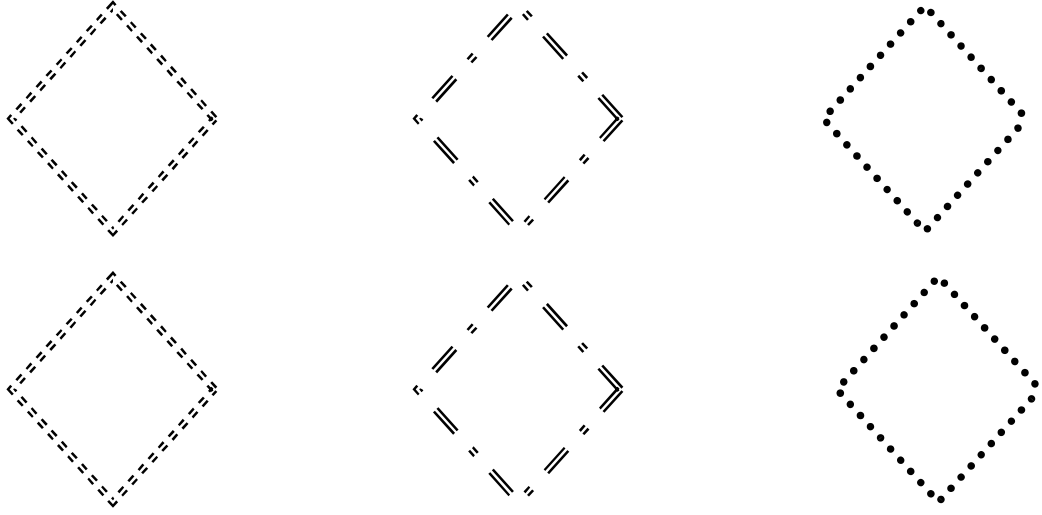
3. Etkinlik

Aşağıdaki resimlerin sizde oluşturduğu ortak duygu nedir? Nedenleriyle açıklayınız.

4. Etkinlik

“Ebediyen” sözcüğünün yerine “sonsuz a kadar” sözcüğü kullanılabilir. Siz de aşığıdaki boşluklara birbirinin yerine kullanıldığında aynı anlamı veren sözcük ya da söz grupları yazınız.

5. Etkinlik

Metinden yola çıkarak çocukların hangi haklarından yoksun bırakıldıklarını yazınız.

.....
.....
.....
.....

Bu konuda siz de şaire katılıyor musunuz?

.....
.....
.....

Aşağıda verilen söz öbeklerinde anlatılmak istenen düşünceyi kendi sözcüklerinizle açıklayınız.

baharı yaşamak

kentin kafesinde çocuklar

6. Etkinlik

Özgürlüğün anlamı kişiden kişiye değişir. Siz özgürlüğün sizde bıraktığı çağrışımları aşağıdaki boşluğa resim çizerek anlatınız.

7. Etkinlik

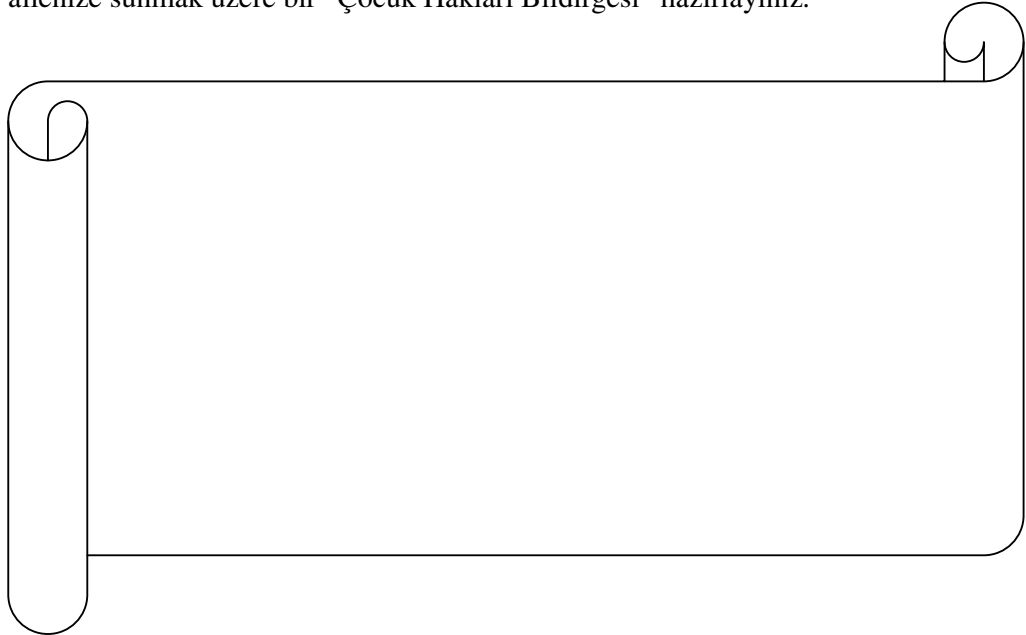
Haklar geniş bir alanı kapsamaktadır, buradan yola çıkarak aşağıdaki boşlukları bilgilerinizden yola çıkarak doldurunuz.

İnsan Hakları

Hayvan Hakları

8. Etkinlik

Bir çocuk olarak aile içindeki yaşantınızı düzenlemek ve belirlemek amacıyla, ailenize sunmak üzere bir “Çocuk Hakları Bildirgesi” hazırlayınız.

Aşağıdaki öz değerlendirme formunu okuyup sizi en iyi ifade eden sütunu (Evet, Biraz, Hayır) işaretleyiniz.

	Evet	Biraz	Hayır
Okuduğum şiirin konusunu ve ana fikrini kavradım.			
Okuduğum şiirde geçen sözcükleri ve söz guruplarını bilir, cümlede kullanırım.			
Okuduğum şiiri kendi hayatım ve günlük hayatla ilişkilendiririm.			
Okuduğum şiirden hareketle anlatmak istediklerimi yazılı ya da sözlü olarak ifade edebilirim.			
Şiir türünün özelliklerini bilir kendim şiir yazabilirim.			

3.2. . İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Metin Çalışmaları

3.2.1. Değerlendirme

İlköğretim ikinci kademe Türkçe dersleri için hazırlanan ders materyalleri 8. sınıfa kadar; biri ders kitabı ve biri öğrenci çalışma kitabı olmak üzere iki ders malzemesinden oluşmaktadır. Yalnız 8. sınıf Türkçe ders kitabı tek malzemedен oluşmaktadır. Metinlere sadece İlköğretim 6-7. Türkçe ders kitaplarında yer verilirken; metinlerin işlenişine yönelik alıştırmalara ise İlköğretim 6-7. sınıf Türkçe öğrenci çalışma kitaplarında yer verilmiştir. İkinci kademe sınıfları için hazırlanan ders kitaplarında yer alan metinlere yönelik değerlendirme öncelikle araştırmalar temelinde, dolayısıyla işleniş biçimleri ele alınarak yapılacaktır. Aşağıda ikinci kademe sınıfları için hazırlanan ders kitaplarının sunduğu olanaklar örneklerle anlatılacak ve sınırlı kalan yönleri gösterilmeye çalışılacaktır.

3.2.1.1. Olanaklar

İlköğretim ikinci basamak ders kitaplarını genel olarak değerlendirdiğimizde klasik, bilindik ders kitabı düzeninden farklı bir bakış açısı çerçevesinde hazırlandığını görmekteyiz.. Öğrencinin merkeze alındığı ve etkin olduğu, öğrencilerin yaratıcı yönlerini tetikleyen ve ortaya çıkarılmasına olanak sağlayan bir alıştırma anlayışının ders kitaplarına egemen olduğunu söyleyebiliriz. Zevkli, renkli ve canlı metin çalışmaları öğrencilerin metne ve Türkçe dersine karşı daha olumlu bir yaklaşım beslemesine ve dersi sevip zevkli geçirmesine olanak sağlayacak nitelikte hazırlanmıştır. Her ünite bir tema eksenli hazırlanmış, metinler buradan hareketle seçilmiştir. Örneğin: Okuma Kültürü, Atatürk, Sevgi, Doğa ve Evren gibi... Ünitelerin sonlarında öğrencilere yönelik öz değerlendirme formları bulunmaktadır. Aşağıda bahsedilen tüm olumluluklar örneklerle sunulacaktır.

Sözcük Çalışmaları:

Kitap Örneği -1

2.Etkinlik: a. Aşağıdaki bulmacada gizlenen kelimeleri bularak yazınız.

C	B	E	B	O	R	A	T	I	M	E
V	S	E	H	E	R	Y	E	L	I	Z
I	T	I	Ğ	K	A	S	I	R	G	A
B	E	F	I	R	T	I	N	A	Ç	Ü
E	F	İ	M	E	L	T	E	M	Ş	A
S	A	V	E	K	A	R	A	Y	E	L

1.....
2.....
3.....
4.....
5.....
6.....

b. Bulduğunuz kelimelerin benzer ve farklı yönlerini yazınız.

Benzer Yönleri	Kelimeler	Farklı Yönleri
.....	1.....
.....	2.....
.....	3.....
.....	4.....
.....	5.....
.....	6.....

(İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı, s. 78)

Kitap Örneği -2

2.Etkinlik: a. Aşağıdaki deyimlerin anlamlarını sözlükten bulup yazınız.

deyimler	anlamları
gözünde tütme
hayat vermek
varını yoğunu harcamak
feda etmek

b. Bu deyimleri birer cümlede kullanınız.

.....
.....
.....

(İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı, s. 174)

Metni anlamaya yönelik çalışmalar:

Kitap Örneği-1

ATATÜRK VE ONUN BÜYÜK ESERİ

1. Etkinlik: "Atatürk ve Onun Büyük Eseri" adlı metinde asıl anlatılmak istenen (ana fikir) nedir?
.....
.....

2. Etkinlik: Aşağıda Atatürk'ün özelliklerini gösteren kelimeler verilmiştir. Hangi anlamın hangi kelimeye ait olduğunu belirleyiniz ve eşleştiriniz. Kelimelerin yanlarındaki harfleri, kelime kaç numaralı anlama aitse o numaralı kutuya yazınız, anahtar kelimeyi bulunuz.

dâhi - U

kararlı - T

azimli - E

cesur - Y

inançlı - U

iradeli - R

çalışkan - I

başarılı- M

vatansever - H

yenilikçi - C

1. Yeniliğe açık olan, sürekli yenilik getiren.

2. Olağanüstü yeteneği ve yaratıcı gücü olan kimse.

3. Sürekli başarı gösteren.

4. Vatanını çok seven.

5. İnanıcı olan.

6. Bir şeyi yapıp yapmamaya karar verme gücü olan.

7. Gayretli, çalışmayı seven.

8. Yürekli.

9. Bir işteki engelleri aşmayı isteyen.

10. Kesin karar vermiş olan.

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

40

(İlköğretim Türkçe 6, s. 40)

Dil Bilgisi Çalışmaları:

Kitap Örneği-1

9. Etkinlik:

Örnekler:

bardak |
bardađı

çorap |n
çorabın

çekic |i
çekicı

kurt |uz
kurtuz

Yukarıdaki örnekleri inceleyiniz. Siz de tablodaki ekleri uygun şekilde kullanarak aşağıdaki kelimelere örneklerdeki gibi ekleyiniz.

sözlük
kurt
kerpiç
kalp

kap
dert
toprak
vinç

Ekler

-ı -i -u -ü
-lı -li -lü -lü
-lu -lü
-lı -li

10. Etkinlik: Aşağıdaki çuvalalarda verilen kök ve ekleri örnekteki gibi birleştiriniz.

koş simit
yan- bil-
süz- kaz-
göz -kalem

çiçek

-gi -geç
-ı -lik -lük
-u -gün

-çi

çiçekçi

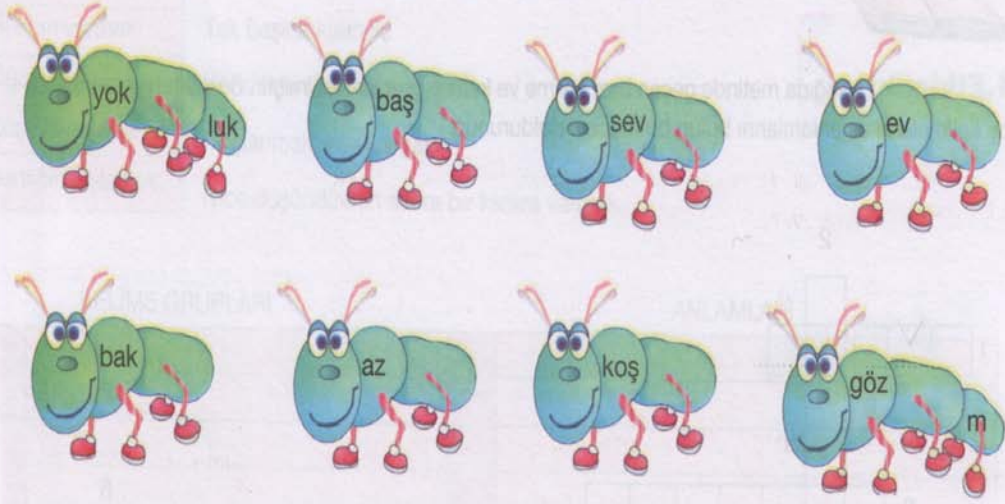
14

(İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı, s. 14)

Kitap Örneği-2

11. Etkinlik: a) Aşağıda verilen ekleri örnekte olduğu gibi kelimelere getirerek tamamlayınız.

-sul -li -gi -ıcı -u -le -lik -al-

b) Yukarıdaki ekleri niçin hep kökün sonuna getirdiniz?

.....
.....
.....

c) Ekleri kökün başına getirebiliyor musunuz? Neden?

.....
.....
.....

(İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı, s. 15)

Metinden Yola Çıkararak Kendini İfade Etme:

Kitap Örneği-1

4.Etkinlik: Dinlediğiniz metinde ortaya konan aşağıdaki soruna çözüm önerilerinizi yazınız.
Orman gidince sadece su mudur beraberinde giden? Sudan daha değerli olan toprak ne olacak? O bahsedilen seller, berrak mı akar yoksa en değerli varlığımız olan toprağı da beraber mi sürükler götürür?

Cözüm önerilerim

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

(İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı, s. 175)

Örnek Öz Değerlendirme Formu:

Aşağıdaki öz değerlendirme formunu okuyup sizi en iyi ifade eden sütunu (Evet, Biraz, Hayır) işaretleyiniz. Her bir sütundaki işaretleri sayıp formun altındaki ilgili kutucuklara yazınız.

	EVET	BİRAZ	HAYIR
Okuduklarımı kendi hayatım ve günlük hayatla karşılaştırırım.			
Kitaplık, kütüphane, kitap fuarı ve kitabevlerinden faydalanırım.			
Okuduğum metne ilişkin sorular oluştururum.			
Dinlediğim metinlere yönelik tahminlerde bulunurum.			
Dinlediklerimi kronolojik sıra ve mantık akışı içinde özetlerim.			
İşitilebilir bir sesle konuşurum.			
Konuşurken uygun yerlerde vurgu ve duraklama yaparım.			
Tekrara düşmeden konuşurum.			
Yazdıklarımın arşiv oluştururum.			
Yazdıklarımı başkalarıyla paylaşır ve onların değerlendirmelerini dikkate alırım.			

EVET

BİRAZ

HAYIR

(İlköğretim Türkçe 6 Çalışma Kitabı, s. 190)

3.2.1.2. Sınırlılıklar

İlköğretim ikinci basamakta gerçekleştirilen yeniden yapılanma çalışmaları yukarıda örneklerle ifade edilen olumluluklarının yanında bazı eksikleri ve geliştirilmesi gereken tarafları da barındırmaktadır. Metin çalışmalarının bazı bölümlerinde kuram- uygulama bütünlüğünün sağlanamadığı göze çarpmaktadır. Buradan hareketle ilköğretim ikinci kademe ders kitaplarının zengin görseller ve özendirici alıştırma biçimleri olmasına rağmen giriş için öğrencinin ön bilgilerini harekete geçirecek herhangi bir çalışmanın yapılmamış, çalışma kitaplarında buna yönelik bir bölüm hazırlanmamış olması dikkat çekicidir. Ayrıca görsellerin zenginliği göz alırken metni kavrama ve yorumlamaya yönelik çalışmalara yeterince ağırlık verilmediğini de söyleyebiliriz.

3.2.2. Öneri Örnekleri

İlköğretim Türkçe 8. sınıf ders kitabında yer alan “İhtiyar Çilingir” adlı metni 6. sınıf düzeyi için yeniden uygulama modeli oluşturarak aşağıdaki gibi işleyebiliriz:

1. Konuya Hazırlık

Öğrencilerin metinde verilmek istenen ana düşünceye yaklaşmaları ve metne girilmeden ön bilgilerini harekete geçirmek amacıyla çalışmalar yaptırılır.

1. etkinlik.

2. Okumaya Hazırlık

Öğrencilerin metin ve metinle ilgili görsel unsurlar arasında ilgi kumalarını sağlamak amacıyla resimle ilgili tahminlerini sıralamalarını isteyiniz.

2. etkinlik.

3. Okuduğunu Anlama ve Çözümleme

Öğrencilerin metni bir kez sessiz ve bir kez de yüksek sesle okumaları sağlanır.

Öğrencilerin metni sessiz ve sesli okuma kurallarını dikkate alarak okumalarını sağlanır.

Metnin bağlamından hareket ederek bilmedikleri sözcüklerin anlamlarını tahmin etmelerini sağlamak için 3. etkinlik.

Metnin kurgusunu, verilmek istenen mesajı anlamalarını sağlamak için 4.5.6. etkinlikler.

Metnin türünü ve özelliklerini kavramak için 7. etkinlik.

4. Konuşma

Metinde adı “çilingirlik” gibi el emeğine dayalı mesleklerin sayılarının her geçen gün azalıyor olmasının nedenlerini sınıfta tartışınız.

5. Yazma

Metinden hareketle yazmalarını geliştirmek için 8. etkinlik.

Uygulama Örneği-2:

“İhtiyar Çilingir

Koyunpazarı’nda bir ufacık dükkân; bir küçük ocak yanıyor, bir ufak çocuk körük çekiyor. İhtiyarlamış, küçülmüş, aksakallı, küçük yüzlü bir adam, gözünde çifte gözlük, mini mini halkaları ateşte ısıtıp zincir bağlıyordu.

Ne hoş manzara! Gözüm ilişti, dükkânın önünde kaldım. Bir çilingir dükkânı. Ufak kilitler, eski zaman kapı halkaları, rezeler, menteşeler, hayvan zincirleri... Böyle ufak tefek şeyler yapıyor. Bunlardan pek çokta yapmış, dükkânın ötesine berisine asmış.

— Kolay gelsin, usta

— Kolaysa başına gelsin!

Bir tarafa dayanıp durdum. Adamcağız, benimle hiç meşgul olmuyor göründü. Bir tarafı açık, ufak halkalar hazırlamış, bir halka takıp açık tarafını ateşe tutuyor, o hazır oluncaya kadar bir başkasını ateşten çekip ucunu dikkatle kapıyor, bir parça büküyor, onu tekrar ateşe verinceye kadar, bir önceki hazır oluyor. Böyle düzenli çalışması sonucunda gayet düzgün ve kaliteli bir zincir ortaya çıkıyordu.

Şüphesiz, eski binalarda gördüğümüz o süslü aletler, böyle dükkânlarda titiz bir çalışmayla yapılırdı.

Ben oradayken, gençten bir adam geldi. Elinde bir değnek vardı. Demirciye uzattı. Bu değneğin ucuna beş on halka geçirilecek. Bu genç adam, onunla, her sabah akşam bağa giderken eşeği dürtecek.

Demirci anladı. Ses çıkarmadı. Duvardan üç beş halka aldı. Sanatını bilen bir adam sessizliği ile değneğe taktı. Ancak, genç adam, alışılmışın aksine, değneğin yan tarafına bir halka daha taktırmak istiyordu. Çilingir ile aralarında karşılıklı bir konuşma başladı, Çilingir, “Olmaz.” Dedi, “Bunun usulü böyledir.”

Delikanlı usulü bozmakta ısrar ediyordu:

— Canım sen tak. Neyine gerek...

— Takılmaz evladım... Ben kırk yıldır bu sanatı işlerim.

— Canım, parasıyla değil mi? Sen takıver, ötesine karışma!

İhtiyar, belki ısrar etmeyip takacaktı; ancak “parasıyla” sözüne fena halde içerledi, daha fazla bir şey demeyerek değneği genç damın elinden aldı, eski taktıklarını da sökerek geri verdikten sonra:

— Biz para aşıklısı değiliz, var başka yerde yaptır, dedi.

Para için çalışmadığını iddia eden bu fakir ihtiyar, şüphesiz, sanatının aşığıydı, “filan usta gitti, bu sanatı da götürdü.” Diyecekler diye bu dükkâna bekliyordu. O’nun anlayışına göre filan şey filan şekilde yapılır, başka türlü sanata saygısızlık olurdu. Bunu yıllarca, belki asırlarca ustalar böyle yapmışlar. Öyle ya, O’nun arkasında bu yolda, bu işlerde gelmiş geçmiş ustalar vardı. Yaptıkları işlerde son derece titiz davranırlardı.

Evet, bu adam para aşıklısı değildi. O, ustalarının ilkelerini sürdüren bir ustaydı. İşlediği sanatta, birikmiş emanetler bulunduğu inanıyordu. Yetkili olmayan bir adamın, parayla onu değiştirmeye ne hakkı vardı...

Memduh Şevket Esenalı²

² İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 8, MEB Devlet Kitapları, 3. Baskı, Ankara, 2006, s.9.

1. Etkinlik

Aşağıdaki şiirde vurgulanmak istenen görüşü boş bırakılan alana yazınız.

ÇOCUKLARIMA

Diyelim ıslık çalacaksın ıslık
Sen ıslık çalınca
Ne ıslık çalıyor diye şaşacak herkes
Kimse çalamamalı senin gibi güzel

Örneğin kıyıya çarpan dalgaları sayacaksın
Senden önce kimse saymamış olmalı
Senin saydığın gibi doğru ve güzel
Hem dalgaları hem saymasını severek

De ki sinek avlıyorsun sinek
En usta sinek avcısı olmalısın
Dünya sinek avcıları örgütünde yerin başta
Örgüt yoksa seninle başlamalı (...)

Aziz Nesin³

³ Aziz Nesin, “Çocuklarıma”, (Çevirim içi) http://www.nesinvakfi.org/aziz_nesin.html, 18.08.2007

2. Etkinlik

Çilingir dükkânında neler bulunmaktadır? Sıralayınız.

.....
.....
.....

Resimden ve kendi bilgilerinizden yola çıkarak çilingirlik mesleği hakkında bildiklerinizi yazınız.

.....
.....
.....

3. Etkinlik

Metinde geçen aşağıdaki sözcüklerin anlamlarını önce tahmini olarak yazınız, ardından sözlükten bularak karşılıklarına yazınız.

	Tahminim	Sözlük anlamı

Metinden yola çıkarak yandaki
deyimlerin anlamlarını cümle
içinde kullanınız.

para aşıklısı

gözü ilişmek

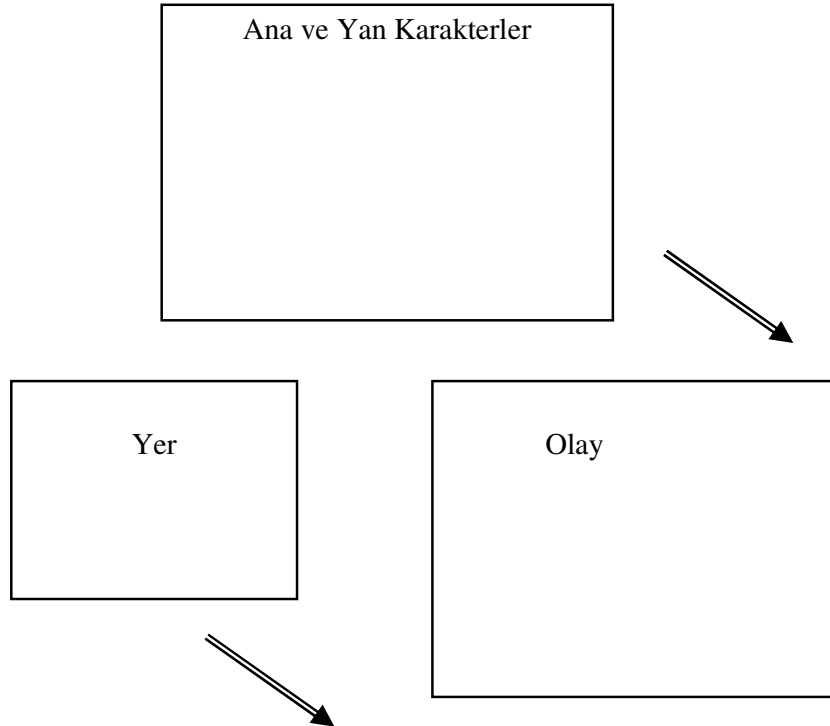
Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin yerine aynı anlamı veren hangi sözcükler kullanılabilir? Yandaki boşluklara uygun sözcükleri yazınız.

Adamcağız, benimle meşgul olmuyor göründü.

Biz para aşıklısı değiliz, var başka yerde yaptır.

4. Etkinlik

Aşağıdaki hikâyeye haritasını okuduğunuz metne göre tamamlayınız.

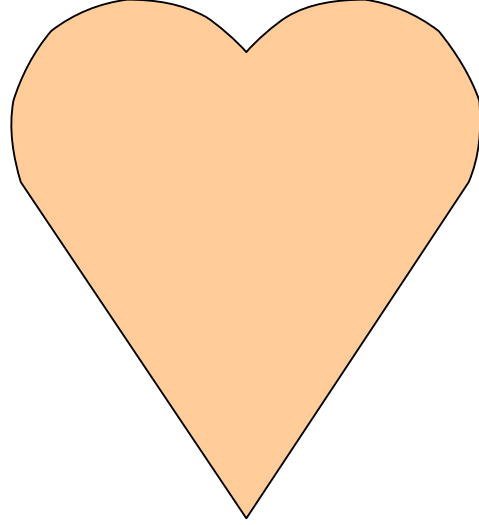

5. Etkinlik

Okuduğunuz öykünün ana kahramanı İhtiyar Çilingir'in fiziksel ve ruhsal portresini yazınız.

Fiziksel Portre

Ruhsal Portre

İhtiyar Çilingir, işini nasıl yapıyor?

.....
.....

İhtiyar Çilingir ile müşteri arasında nasıl bir diyalog yaşanmıştır? Yaşanan bu diyalogu siz nasıl yorumluyorsunuz?

.....
.....
.....

Metinde geçen “para aşıklısı” sözüyle yazar kimlere gönderme yapmaktadır?

.....
.....
.....

6. Etkinlik

Metinde geçen çilingirlik mesleğinden yola çıkararak, el emeğine dayalı ve her geçen gün sayıları azalmakta olan geleneksel meslekler aşağıda verilmiştir. Resimlerin karşılarına bu mesleklerin adlarını yazınız.

8. Etkinlik

İşini severek ve özenerek yapan insanlarla, sevmeden ve üstün körü yapan insanlar arasında nasıl farklar görüyorsunuz? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

İşini severek yapan bir kişinin geçirdiği bir günü kurguladığınız bir yazı yazınız.

SONUÇ

Bireylerin toplumsallaşmasını, hayata katılımını ve iletişimini sağlayan anadilleridir. Bu nedendir ki toplumda anadiline hakim, onu yetkin bir biçimde kullanan kişiler başarıya daha yakın ve diğerlerine göre daha avantajlı konumdadırlar. Anadilimiz Türkçe, zengin olanaklara sahip, köklü bir dildir. Bu zenginliğin kullanılabilmesi için ise nitelikli bir Türkçe öğretimi uygulanmalıdır. Bu başarılı olduğu takdirde bunun topluma yansımaları gözle görülür biçimde hissedilecektir.

Türkçe öğretiminin nitelikli kılınmasına yönelik çabaların önemli bir kilometre taşı da 2004 yeniden yapılanmasıdır. Bu nedenle Türkçe öğretiminin nitelikli kılmak arayışlarına katkıda bulunabilme amacıyla yapılan bu çalışma da yeniden yapılanma temel inceleme konusu olarak ele alınmıştır. Türkçe eğitimi genel eğitim sürecinin olmazsa olmaz bir bileşenidir. Bu nedenle çalışmanın birinci eğitim dizgesi amaç-yöntem kavramları eşliğinde ana çizgileriyle açıklanmaya çalışılmıştır. İkinci Bölümde eğitim sistemimizde yeniden yapılanmaya neden gerek duyulduğu ve değişimin merkezine oturtulan öğrenci merkezli eğitim anlayışının getirdiği yeniliklerden bahsedilmiştir. Buna göre, öğretmen temel merkezden indirilerek öğrenci merkeze alınmış; öğrenci ilgi, beklenti ve farklılıklarına göre sistem yeniden kurgulanmıştır. Öğrenci Merkezli Eğitim Anlayışına uygun olan Tam Öğrenme, Çoklu Zeka ve Oluşturmacılık Kuramları tanıtılmış ve açıklanmıştır. Üçüncü bölümde kurama ve değişikliklere pratikte uyulup uyulmadığının anlaşılması için ilköğretim birinci ve ikinci kademe ders kitapları irdelenmiş; olanakları ve sınırlılıkları örneklerle belirtilmiştir. Son olarak öneri niteliğinde ilköğretim ilk kademesi için 5. sınıf ve ilköğretim ikinci kademesi için 6. sınıf metin örnekleri Yeniden Yapılandırılan Türkçe Öğretimi ışığında hazırlanmıştır.

Yeniden Yapılandırma Bağlamında Türkçe Öğretiminde Metin Çalışmaları adlı araştırmanın bulguları şöyle özetlenebilir:

2005-2006 Öğretim yılından itibaren 1-5 ve 2006-2007 Öğretim yılından itibaren de 6-8. sınıflarda uygulamaya konulan Yeniden Yapılanma eski sisteme göre pek çok yeniliği ve olumluluğu da beraberinde getirmiştir. Ders kitaplarına genel bir bakış açısıyla yaklaştığımızda yerleşik ders kitabı düzenine yeni boyutlar getiren bir zenginleşmenin sağlandığını söyleyebiliriz. Öğrenciyi edilgen kılan ve Türkçe derslerinde üretkenliği geliştirmeyen alışturmaların yerine öğrenciyi yaratıcı olmaya yönlendiren bir alıştırma anlayışının ders kitaplarına egemen olduğunu söyleyebiliriz. Alışturmaların düzenlenmesinde öğrenciyi metne hazırlayan, bir diğer anlatımla öğrencinin ön bilgi ve deneyimlerini canlandıran alışturmalar görmek olanaklıdır. Yeni program incelendiğinde eski programa nazaran pek çok olumlu yönünün olduğu açıkça görülmektedir. Bu anlamda ülkenin ihtiyaç duyduğu birçok talebe cevap vereceği şüphesizdir, tabi ki hiçbir program değişikliği kusursuz değildir. Eğitimle ilgili her Yeniden Yapılanma belli bir kuramsal görüşe dayandığı ölçüde bilimseldir. Bu noktada önemli olan, kuram ve uygulama bütünlüğünün sağlanabilmesidir. İşte bu noktada birtakım sıkıntıların yaşandığı, sistemin tam olarak istendiği düzeyde olumlanamadığı görülmüştür. Bununla birlikte eğitim alanında gerçekleştirilen her türlü değişim ve yapılanma girişimlerinin eğitim kurumlarının, bu kurumların fiziksel koşullarının ve öğretmen yeterlilikleriyle, öğrenci sayılarının da çalışmanın amacına ve uygulama koşullarına göre düzenlendiği takdirde başarıya ulaşacağı gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Çalışma kapsamında yapılan inceleme ve geliştirilen örnekler Türkçe öğretimini nitelikli kılma tartışmalarına katkı sağlayabildiğinde çalışma da amacına ulaşmış olacaktır.

KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- Akarsu, Bedia : **Dil Kültür İlişkisi**, İnkılâp Yay, İstanbul, 1998.
- Ardanuç, Kebira : **İlköğretim Türkçe 3 Ders Kitabı**, MEB Devlet Kitapları, 2. Baskı, Ankara, 2006
- Çökmez, Aysel
Küçüktepe, Bahar vd.
..... : **İlköğretim Türkçe 3 Öğrenci Çalışma Kitabı**, MEB Devlet Kitapları, 2. Baskı, Ankara, 2006
- Coşkun, Osman
Emecen, Memiş
Yurt, Mihriban vd.
..... : **İlköğretim Türkçe 2 Ders Kitabı**, MEB Devlet Kitapları, 2. Baskı, İstanbul, 2006
- : **İlköğretim Türkçe 2 Öğrenci Çalışma Kitabı**, MEB Devlet Kitapları, 2. Baskı, İstanbul, 2006
- Çanakçı, Hurşit
Özaykut, Songül
Taşdemir, Kadriye vd.
..... : **İlköğretim Türkçe 4 Ders Kitabı**, MEB Devlet Kitapları, 3. Baskı, İstanbul, 2007.
- : **İlköğretim Türkçe 4 Öğrenci Çalışma Kitabı**, MEB Devlet Kitapları, 3. Baskı, İstanbul, 2007
- Demirel, Özcan : **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, Ankara, Usem Yayınları, No: 10, 1993.
- : **“Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme”**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2004.
- : **“Eğitim Sözlüğü”**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2001
- Dilidüzgün, Selahattin : **Çağdaş Çocuk Yazını Yazın Eğitimine Atılan İlk Adım**, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul, 2003.
- Erol, Abdullah
Atlan, Abdülkadir
Arhan, Serdar vd.
..... : **İlköğretim Türkçe 6 Ders Kitabı**, MEB Devlet Kitapları, 2. Baskı, Ankara, 2007.
- : **İlköğretim Türkçe 6 Öğrenci Çalışma Kitabı**, MEB Devlet Kitapları, 2. Baskı, Ankara, 2007.

- Gören, Nalan : **İlköğretim Türkçe 5 Ders Kitabı**, MEB Devlet
Yener, Zuhale Kitapları, 3. Baskı, İstanbul, 2007.
İldeniz, Aysun vd.
- : **İlköğretim Türkçe 5 Öğrenci Çalışma Kitabı**, MEB
Devlet Kitapları, 3. Baskı, İstanbul, 2007
- İnal, Kemal : **Eğitim ve İktidar Türkiye’deki Ders Kitaplarında
Demokratik ve Milliyetçi Değerler**, Ütopya
Yayınları, Ankara, 2004.
- Kavcar, Cahit, : **Türk Dili**, Eskişehir Anadolu Üniversitesi
Kantemir, Enise Açıköğretim Fakültesi Yay., 1986.
- Kavcar, Cahit : **Edebiyat ve Eğitim**, Engin Yay., Ankara,1999
- Knowles, Malcolm : **Yetişkin Öğrenenler, Göz Ardı Edilen Bir Kesim**,
Çev. Serap Ayhan, Ankara Üniversitesi Basımevi,
Ankara, 1996.
- Oğuz, Orhan : **21. Yüzyılda Eğitim Ve Türk Eğitim Sistemi**, Dem
Oktay, Ayla, Yay., İstanbul, 2004.
Ayhan, Halis
- Oğuzkan, Ferhan : **Eğitim Terimleri Sözlüğü**, Emel Matbaacılık,
Ankara, 1993.
- Oktay, Ayla : **21. Yüzyılda Yeni Eğilimler ve Eğitim 21. Yüzyılda
Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi**, Serdar Eğitim
Araştırma Yayıncılık Ltd. Şti., İstanbul, 2001.
- Ozankaya, Özer : **Toplumbilim Terimleri Sözlüğü**,Savaş Yayınları,
Ankara,1984.
- Özden, Yüksel : **Eğitimde Dönüşüm:Eğitimde Yeni Değerler**, Pegem
A Yay, Ankara, 2000.
- : **“Öğrenme ve Öğretme”**, Pegem A Yayıncılık,
Ankara, 2003.
- Saban, Ahmet : **“Öğretme Öğrenme Süreci”** ,Nobel yayın dağıtım,
Ankara, 2000.
- Saraçoğlu, Ahmet : **İlköğretim Türkçe 8 Ders Kitabı**, MEB Devlet
Çimen, Cengiz Kitapları, 3. Baskı, Ankara, 2006.
Güzel, Yunus

- Smith, W.D. Lester : **Çağdaş Eğitim**, Çev. Nurettin Özyörük, İstanbul, 1967.
- Sever, Sedat : **Türkçe Öğretimi ve Tam Öğrenme**, Anı Yay., Ankara, 2004
- Şahinel, Melek : **Etkin Öğrenme, Eğitimde Yeni Yönelimler**, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Tanilli, Server : **Nasıl Bir Eğitim İstiyoruz**, Alkım Yayınevi, İstanbul, 2007.
- Temiz, Nida : **“Çoklu Zeka Kuramı Okulda ve Sınıfta”**, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2007.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Eğitim Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı : **Öğrenci Merkezli Uygulama Modeli**, Milli Eğitim Basımevi, Ankara, 2004.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı : **İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim programı ve Kılavuzu (6,7,8. Sınıflar) (Taslak Basım)**, Devlet Kitapları Müdürlüğü, Ankara, 2005.

MAKALELER

- Bümen, Nilay T. : **“Çoklu Zeka Kuramı ve Eğitim” Eğitimde Yeni Yönelimler**, Ed.: Haz. Özcan Demirel, 2. basım, Pegem A Yayıncılık, Ankara,2005.
- Demir, Kenan : **“Tam Öğrenme Modeli”**, **Eğitimde Yeni Yönelimler**, Ed.: Haz. Özcan Demirel, 2. basım, Pegem A Yayıncılık, Ankara, 2005.
- Gül, Gülbahar, : **“Birey Toplum Eğitim ve Öğretmen”**, **Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi**, sayı:1, 2004.
- Kuru, Emin : **“Knestetik Zeka ve Beden Eğitimi”**, **Gazi Eğitim Fak. Dergisi**,cilt 21, sayı:2, 2001.
- Polat, Tülin : **“Okur Odaklı Bir Yaklaşımla Yazın Eğitimi”**, **Milli Eğitim Dergisi**, sayı 169, Kış:2006

- Tapan, Nilüfer : “PISA Araştırması ve Alman Eğitiminde Yeni Arayışlar”, **Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi**, Sayı:14, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., 2002
- Yurdakul, Bünyamin : “Çoklu Zeka Kuramı ve Eğitim” **Eğitimde Yeni Yönelimler**, Ed.: Haz. Özcan Demirel, 2. basım, Pegem A Yayıncılık, Ankara,2005.

İNTERNET KAYNAKLARI

- Aksu, Mehmet Levent Tümtürk, Duygu : “Yenilenen İlköğretim Müfredat Programında Hidrojen Enerjinin Yeri”, (Çevirim içi), <http://hydrogen.cankaya.edu.tr/sunum/sunum13.ppt>, 13.06.2007.
- Balcı, İnci : “Bir Öğretme Modeli Tam Öğrenme”, (Çevirim içi), <http://www.mufettisim.org/resimler/dosyukle/ogrenmemodeli.htm>, 12.06.2007.
- Can, Tuncer : “Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğretmenlerinin Yetiştirilmesinde Kuram ve Uygulama Boyutuyla Oluşturmacı Yaklaşım Oluşturmacılık”, 2004, (Çevirim içi), <http://www.ingilish.com/olusturmacilik.htm>, 25.07.2007
- Doğan, İsmail : “Eğitim Sosyolojisinin Türkiye’deki Serüveni üzerine Bir Değerlendirme”, (Çevirim içi), http://education.ankara.edu.tr/~idogan/toplum.htm#_ftn4, 18.07.2007
- Eğitim Reformu Girişimi : PIRLS 2001 Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi, (Çevirim içi), http://www.erg.sabanciuniv.edu/docs/erg_pirls_bilginotu.pdf, 25.05.2007.
- Gezer, İbrahim : “Eğitimde Yeniden Yapılanma”, (Çevirim içi), <http://www.degirmendergi.com/modules.php?name=Forums&file=viewtopic&p=310>, 16.04.2007
- Kayıran, Mehmet : “Atatürkçü Düşünce Işığında Çağdaş Eğitim”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Sayı 42, Cilt: XIV, Kasım 1998, Türkiye Cumhuriyeti'nin 75. Yılı Özel Sayısı, (Çevirim içi), <http://www.atam.gov.tr/index.php?Page=DergiIcerik&IcerikNo=378>, 22.06.2007.

- KKTC : “Atatürk’ün Sözleriyle Milli Eğitim”, (Çevirim içi),
Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı <http://www.mebnet.net/aturk/milliegitim.htm>, 24.09.2007.
- MEB : “İlköğretim 1-5. sınıflar Programları Tanıtım Kitapçığı”, (Çevirim içi), <http://iogm.meb.gov.tr/files/io1-5sinifprogramlaritanitimkit.doc>, 08.05.2007.
- Sağ, Vahap : “Toplumsal Değişim ve Eğitim Üzerine”, **C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi**, Mayıs 2003, Cilt:27, No:1, ss.11–25, (Çevirim içi), www.cumhuriyet.edu.tr/edergi/makale/79.pdf, 18.08.2007.
- Sözer, Ersan : “Sosyal Bilgiler Öğretimi’nde, İlke, Strateji, Yöntem ve Teknikler”, (Çevirim içi), <http://www.aof.edu.tr/kitap/ioltp/2295/unite05.pdf>, 12.06.2007.
- Türk Dil Kurumu : “Güncel Türkçe Sözlük”, (Çevirim içi), <http://www.tdk.gov.tr/TR/>, 12.05.2007.
- Yaşar, Şefik : “Fen Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler”, (Çevirim içi), <http://www.aof.edu.tr/kitap/ioltp/2283/unite05.pdf>, 23.05.2007

TEZLER

- Hatice Pekkaya, : **Yeniden Yapılandırılan Türkçe Öğretiminde Çocuk Şiirleri**, İstanbul, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), 2007.